

HEBREOS

K'art'a P'ãda Hebreo Pedee Pedeeptaarãmaa

K'awada-e p'ani k'aipa nãgí k'art'a p'ãji. Tachi Ak'õre Ũraa p'ãda pia estudia beerã ùk'uruurãpa k'ĩsia p'ani Pablopa p'ãda; awaraarãpa k'ĩsia p'ani Bernabepa p'ãda; awaraarãpa Apolopa p'ãda. Mamĩda jõmaarãpa k'ĩsia p'ani nãgí ũraa p'ãji judiorã Cristode ijãadap'edaarã-it'ee. Jõmaweda judiorãpa hebreo pedee pedeeptadap'edaa perã, nãgí p'ãda t'ĩ bijida Hebreos. Nãgí ũraa p'ãji ùk'uru judiorã Cristode ijãapataarãpa ijãa amaadait'ee k'ĩsia p'anadap'edaa perã, jĩp'a naawedapemak'a ijãapataadait'ee chonaarãwedapema Moisepa p'ãdade. Chi na ũraa p'ãdapa jara bi mãga oonaadamerã, Jesucristo jõmaarã k'ãyaara waibiara bairã.

Naapiara k'irãpapi bi k'aita Jesucristo; chi Tachi Ak'õre k'ĩra wãree unupida (cap. 1.1-3). Jara bi Tachi Ak'õre k'ĩrapite Cristo waibiara bi angeleerã jõmaarã k'ãyaara (caps. 1.4-2.18) mãik'aapa Moisés k'ãyaara (cap. 3.1-6). Ũraa bi k'ĩri k'isua p'ananaadamerã ãchi chonaarãk'a; ma k'ãyaara k'ãiwee p'anapataadamerã Cristode ijãa p'anide (caps. 3.7-4.13). Jara bi Jesús tachi ijãapataarã it'aripema P'aareerã Poro Waibia (caps. 4.14-5.10) mãik'aapa ũraa bi Cristode ijãa amaanaadamerã, ma k'aurepa atuadai perã (caps. 5.11-6.12). K'irãpapi bi Tachi Ak'õrepa Cristode ijãapataarã pia ak'ipari (cap. 6.13-20). Jara

bi Jesús chonaarãwedapema p'aare poro waibia Melquisedec jãak'a (cap. 7) mãik'aapa iru k'ap'ia pari Tachi Ak'õrepa ũraa chiwidi eperãarãmaa jara pëida awara bi, chonaarãwedapema ũraa p'ãda k'ãyaara (cap. 8). Jara bi it'aripema Ak'õre Waibia tede mãik'aapa jara bi Cristopa waa bat'ada k'aurepa Tachi Ak'õrepa eperãarãpa p'ek'au k'achia oopata wëpapiit'ee (caps. 9.1-10.18). Jara bi Cristode ijãapataarãpa p'ek'au k'achia oo amaadaipia bi mãik'aapa iru k'ap'ia pari Tachi Ak'õre k'ait'a wãdaipia bi it'aa t'ĩp'anide (cap. 10.19-39). K'irãpapi bi Tachi Ak'õrepa chonaarãwedapema ijãapataarã pia ak'ida, irua jaradade ijãapatap'edaa perã mãik'aapa oopatap'edaa perã irua k'inia bik'a (cap. 11). Jara bi Cristode ijãapataarã jĩp'a ijãapataadamerã ãchi piurutamaa (cap. 12). T'ëepai ũraa k'ĩra t'ãdo jarap'eda, jara bi ichia k'inia bi Cristopa ãra pia oomerã mãik'aapa k'aripamerã (cap. 13).

Tachi Ak'õrepa ichi Warra it'aideepa jarada

¹ Chonaarãweda Tachi Ak'õre pedeeepachi tachi chonaarãmaa ichi pedee jarapataarã it'aideepa. Mãgũrãpa jarateepachida Ak'õrepa oopi k'inia bi eperãarãmaa. At'apai jarateepachida; ũraade mãik'aapa k'aride.

² Mamĩda Tachi Ak'õre Warra, Jesucristo chedak'ãriipa na p'ek'au eujãdee, Tachi Ak'õre pedeeperi iru k'ap'ia pari. Ichi Warramaa neinaa jõmaweda it'ĩ nĩbi mãik'aapa eujãde nĩbi oopiji. K'ĩsia iru baji ma jõmaweda teeit'ee chi Warramaa ichi-it'ee iru bamerã.

3 Chi Warra chi ak'õre jãak'a bi. Iru bi jõma chi ak'õre k'ira wãree. Iru pedeerupapai ne-inaa jõma iru juade nãbi. Piup'eda Tachi Ak'õrepa tuchia p'ek'au k'achia oopata wẽpapiit'ee, it'aa wãji mãik'aapa Tachi Ak'õre juaraare it'ari su-ak'i banaji.

Jesucristo angeleerã k'ãyaara waibiara bi

4 Tachi Ak'õrepa ichi angeleerãmaa “chok'apariirã” apari. Mamãda chi warramaa “Warra” apari. K'awa p'ani eperã warra chi mimiapari k'ãyaara waibiara bi. Mãgã ichiaba Tachi Ak'õre Warra waibiara bi ichi angeleerã k'ãyaara.

5 Tachi Ak'õrepa waide jara-e paji ichi angeleerã apidaamaa:

‘Mia idi jõmaarãmaa jara bi pi mi Warra.’ (Sal 2.7)

Ma awara ichi ángel apidaamaa jara-e paji:

‘Mi pi ak'õre pait'ee. Jõdee pi mi warra pait'ee.’ (2 S 7.14)

6 Mamãda chi Warra naapema jõmaarã k'ãyaara waibiara bairã, iru na p'ek'au eujãdee pëik'ãri, jaraji ichi angeleerãmaa:

‘Bedabáiti mi Warra k'ĩrapite mãik'aapa it'aa t'iti irumaa.’ (Sal 97.7)

7 Angeleerã nãga p'anida a bi ichi ũraa p'ãdade:

‘Irua ichi angeleerã nãuk'a papipari mãik'aapa wẽpapipari maa-e pirã t'ipitauk'a uruapipari mãik'aapa k'ĩpipari.’ (Sal 104.4)

8 Mamãda nãga bida a bi chi Warra:

‘Tachi Ak'õreda, a bi, pi ichita jõmaarã rey bapariit'ee, na p'ek'au eujã jõru pijida. K'achia

wêe bapari perã, pia pia ak'i bapari pi jua ek'ari p'anirã.

⁹ Ne-inaa pia aupai oo k'inia bapachi. P'ek'au k'achia ooamaa bada perã, p'ek'au k'achia wêe bi. Maperã pi Ak'õre, Tachi Ak'õrepa pi jirit'eraji waibiara pamerã pi k'õp'ãyoorã k'ãyaara. Mãga ook'ãri, pi o-ĩapiji.' *(Sal 45.6-7)*

¹⁰ Tachi Ak'õrepa chi Warramaa ichiaba mãgaji:

'Eperãarã Ak'ipari Waibia, ewaa weda piata pichi juadoopa ooji na p'ek'au eujã mãik'aapa pajã.

¹¹ Ma jõmaweda p'aru sorek'a pak'oodaridait'ee mãik'aapa jõdaridait'ee. Mamĩda pi ichita bapariit'ee, na p'ek'au eujã jõru pijida.

¹² Na eujã pari pia eujã mãik'aapa pajã chiwidi ooit'ee. Mamĩda pi jõ-e; ichita bapari perã.' *(Sal 102.25-27)*

¹³ Tachi Ak'õrepa ichi ángel apidaamaa jara-e paji:

'Pi mi ome auk'a waibia bairã, mi juaraare su-ak'i béjeji, mia pi k'ĩra unuamaa iru p'anapataarã p'oyaaru misa.' *(Sal 110.1)*

¹⁴ Mãga jara-e paji, Tachi Ak'õrepa ichi angeleerã jõmaweda pëipari perã na eujãdee eperãarã k'aripade. Ára eperã k'ap'ia wêe p'ani mĩda, Tachi Ak'õrepa ára pëipari ichimaa wãdait'eerã k'aripadamerã.

2

Jesucristopa jarada ùri k'iniada-e p'anadap'edaarã

1 Māgá Cristo waibiara bairã angeleerã k'ãyaara, tachia pia k'awadaipia bi Tachi Ak'õrepa jara pëida iru k'ap'ia pari, Ak'õre odeepa uchiada-e pait'ee.

2 Tachi Ak'õre Ûraa jarada Moisemaa ichi angeleerã it'aideepa wãara paji. Mapa Tachi Ak'õrepa mǎgí ùraa ùri k'iniada-e p'anadap'edaarã miapiji.

3 Māgá miapiji pirã ichi ùraa ùri k'iniada-e p'anadap'edaarã naaweda, ¿sǎgá tachi irumaa wādaima, iru ùraa jara pëida Cristo k'ap'ia pari ùri k'iniada-e p'ani pirã? Tachi Waibia Jesucristota naapiara cheji jarait'ee Tachi Ak'õrepa ùraa chiwidi iru bi irude ijāapataarã-it'ee. T'ēepai ma ùraa ùridap'edaarāpa tachimaa jarateejida.

4 Ma ùraa chiwidi jaratee p'anide Tachi Ak'õrepa āramaa oopipachi ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa mǎik'aapa Tachi Ak'õre Jaurepa ichia oopi k'inia bik'a āramaa oopipachi.

Jesucristo eperã jǐp'aak'a bada

5 Tachi Ak'õrepa Jesucristota jirit'eraji jaramerã ma ùraa chiwidi mia jaramaa bi na p'ādade. Maperã ma ùraade ijāa p'anadap'edaarã bi-e paji ichi angeleerã jua ek'ari.

6 Māga k'awa p'ani Tachi Ak'õre Ûraa p'ādade jara bairã:

'Ak'õre, ¿eperã pi-it'ee k'āarema, pia ichi ak'i bapari-imerã mǎik'aapa k'inia iru bapariimerã?

7 Na p'ek'au eujāde bi misa, pia ichi ek'ariara biji pichi angeleerã k'ãyaara. Māgá biji mīda, ichi waibia papiji mǎik'aapa k'īra wāree papiji pik'a.

8 Ne-inaa jōma nībi ichi jua ek'ari biji.' (Sal 8.4-6)
Māga ooji mīda, waide ne-inaa jōma ichi jua ek'ari bi-e.

⁹ Mamĩda Jesús jua ek'ari bi. Tachi Ak'õrepa Jesús ek'ariara biji ichi angeleerã k'ãyaara, taarã-e nide eperã jĩp'aak'a bapariimerã. Eperãarã k'inia iru bairã, Jesús piupiji jõmaarã pari. Mãgã chupiria piuda perã, Tachi Ak'õrepa iru tachi rey waibia papiji mãik'aapa k'ĩra wãree papiji.

¹⁰ Ne-inaa jõma nĩbi Tachi Ak'õre-it'ee. Ichiata pia k'ĩsia iru baji ichi Warra piuda k'aurepa awaraa warrarã chok'ara ichi ome p'anapataadamerã, ichi eujã k'ĩra wãree bide. Mapa chi Warra chupiria piupiji. Cristopa jõma ooji ichi Ak'õrepa oopidak'a, mia nĩbaji mĩda mãga ooit'ee. Mapa ichia wãara Tachi Ak'õre o ak'ipii eperãarãmaa, aide t'ĩudap'eda, it'aa wãdamerã.

¹¹ Ma-it'eeta Tachi Ak'õrepa Jesucristo jirit'eraji, iru k'aurepa eperãarã t'ĩudamerã mãik'aapa Ak'õre ode p'anapataadamerã. Jõma eperãarã Tachi Ak'õre ode p'anĩrã chi Warra k'aurepa ichiaba ichi warrarã. Mapa Tachi Ak'õre Warra k'ĩra nejasia-e bi mãgĩrãmaa ĩpema ait'ee.

¹² Mãga k'awa p'ani Tachi Ak'õre Ũraa p'ãdade jara bairã:

'Tachi Ak'õre, mia pi k'awapiit'ee mi ĩpemaarãmaa mãik'aapa pĩmaa it'aa t'ĩit'ee k'ari nĩbide ãra taide.' *(Sal 22.22)*

¹³ Ichiaba awara ãi jara bi:

'Mia Tachi Ak'õrede ijãait'ee.' *(Is 8.17)*

Ichiaba jara bi:

'Mi nama bida aji, pia warrarã mĩmaa teeda ome.' *(Is 8.18)*

¹⁴ Mãgĩ warrarã tachik'a p'anadairã, k'awa p'ani Jesucristo auk'a eperã paji. Mãga pa k'inia baji

k'awada perã ichi piuda k'aurepa eperãarã irude ijãa p'ani uchiapiit'ee Netuara Poro Waibia jua ek'ariipa. Mãgipa eperãarã peepii awaa bapari.

¹⁵ Mãgí jua ek'ari eperãarã esclavoorãk'a p'anapata, piudait'ee waawee p'anadairã. Mamída Jesucristopa aweda Netuara Poro Waibia p'oyaada perã piuk'ãri, ichia eperãarã uchiapii mãgí jua ek'ariipa waa waaweenadamerã piut'ee.

¹⁶ Maperãpi tachia k'awa p'ani Jesucristo che-e paji na p'ek'au eujãdee angeleerã k'aripait'ee. Ma k'ãyaara cheji k'aripait'ee Tachi Ak'õrede ijãapataarã Abrahampa ijãadak'a.

¹⁷ Cristo mãgá cheda perã ichi ñpemaarã k'aripade, tachik'a baji na p'ek'au eujãde bak'ãri. Mapa P'aareerã Poro Waibiapa ooparik'a, tachi chupiria k'awaapari mãik'aapa it'aa t'ipari tachi pari. Iru piuda k'aurepa Tachi Ak'õrepa wẽpapipari tachia p'ek'au k'achia oopata, ma k'aurepa atuanaadamerã.

¹⁸ Jesucristo tachik'a bada perã, auk'a chupiria nĩbaji Netuara Poro Waibiapa irumaa ne-inaa k'achia oopi chek'ãri. Mapa ichia tachi k'aripai auk'a choodamerã mãik'aapa ne-inaa k'achia oon-aadamerã.

3

Jesús Moisés k'ãyaara waibiara bi

¹ ñpemaarã Cristo k'aurepa, Tachi Ak'õrepa tachi awara bida perã ichi ome it'ari p'anapataadamerã, k'ĩsíati Jesucristopa oo bide tachi k'aripait'ee. Tachi Ak'õrepa iru pëiji

jarateemerã iru ũraa chiwidi mãik'aapa P'aareerã Poro Waibiak'a it'aa iidipariimerã tachi pari, irude ijãapata perã.

² Tachi Ak'õrepa Jesucristo pëiji iru Ak'õrepa oopi bik'a oo k'inia bada perã, Moisepa oo k'inia badak'a, chonaarãweda Ak'õre eperãarã k'aripak'ãri.

³ Mamĩda Jesús Moisés k'ãyaara waibiara bi. K'ĩsiadáma nãgide. Eperãarãpa te oopataarã pipiara ak'ipata, mãirãpa te oodap'edaa k'ãyaara.

⁴ Eperãarãpa te chok'ara oodai. Mamĩda Tachi Ak'õrépata ooji ne-inaa jõma nĩbi.

⁵ Moisés Tachi Ak'õredeerã ak'ipari pia paji, oo k'inia bada perã Ak'õrepa jaradak'a. Eperãarãmaa jarateepachi Tachi Ak'õrepa t'ẽepai ooit'ee bada.

⁶ Mamĩda Cristo Tachi Ak'õre Warra perã, ichideerã pipiara ak'ipari Ak'õrepa k'inia bik'a. Tachita irudeerã ichiaba, Cristode ijãa amaada-e p'ani pirã mãik'aapa o-ĩa unu k'inia p'ani pirã ne-inaa pia Tachi Ak'õrepa k'ĩsia iru bi tachi-it'ee.

Tachi Ak'õrepa ichide ijãapataarã k'ãiwee p'anapipari

⁷ Maperã pia ũridaipia bi Tachi Ak'õre Jaurepa jara bi iru ũraa p'ãdade:

‘Idi Tachi Ak'õre pedee ũriruta pirã,

⁸ k'ĩri k'isua p'ananãati pãchi chonaarãk'a, ãchi wãyaa wãdak'ãri eujã pania wẽe bide. Tachi Ak'õre jua ek'ari p'ana k'iniada-e paji, ãchia oo k'iniata oo k'inia p'anadap'edaa perã.

⁹ Mapa Ak'õrepa jaraji: “Cuarenta años pãchi chonaarãpa unupachida mia oo bada ãchi

k'aripait'ee. Mamĩda at'ãri mia jarada oo k'iniada-e p'anapachida.

¹⁰ Maperãpi mi k'ĩraudachi ma eperãarã ome.” Mãpai jaraji: “Na eperãarãpa ãchia oo k'iniata oopata. Oodak'aa mia oopi bik'a, mi o k'awada-e p'anadairã.”

¹¹ Mãpai mi k'ĩrau bada perã ãchi ome, juraaji: “Wãda-eda aji, mia k'ãiwee p'anapiit'eeda ada eujãdee.”’ *(Sal 95.7-11)*

¹² Írá ìpemaarã, mãga bada perã tachi chonaarã ome, Tachi Ak'õre ichita bapari odeepa uchianaadamerã, t'ãri k'achia-idaa p'ananáati mãik'aapa k'ĩri k'isua p'ananáati.

¹³ Ma k'ãyaara, chok'ai p'ani misa, ewari chaa chik'aripa p'anapatáati waapiara ijãadait'ee, apida Tachi Ak'õre odeepa uchianaadamerã, p'ek'au k'achia oo k'iniapa.

¹⁴ Tachi Ak'õrede ijãadaipia bi tachi piurutamaa. Mãga ooruta pirã, unudait'ee irua ne-inaa pia k'ĩsia iru bi tachi-it'ee, Cristo tachi ome bapari perã.

¹⁵ Tachi Ak'õre Ũraa p'ãdade jara bi:

‘Idi Tachi Ak'õre pedee ũriruta pirã, k'ĩri k'isua p'ananáati pãchi chonaarãk'a, ãchi wãyaa wãdak'ãri eujã pania wëe bide. Tachi Ak'õre jua ek'ari p'ana k'iniada-e paji, ãchia oo k'iniata oo k'inia p'anadap'edaa perã.’ *(Sal 95.7-8)*

¹⁶ Maperã k'ĩsiadáma tachi chonaarãde. Moisés ãchi poro waibia paji Egiptodeepa uchiadak'ãri. Maapai Tachi Ak'õrepa ãchimaã jìp'a pedeeji ichi it'aideepa. Mamĩda irua jaradak'a oo k'iniada-e paji.

17 Maperãpi piuk'oodachida ma eujã pania wêe bide, wãdai naaweda ma eujãdee Tachi Ak'õrepa p'anapiit'ee padamãi. Cuarenta años ãchia oo k'iniata oo p'anipa Tachi Ak'õre k'iraupijida.

18 Mapa irua nãga jaraji:

'Írá parã wãda-eda aji, mia k'ãiwee p'anapiit'eeda ada eujãdee.' *(Nm 14.22, 30, 35)*

19 Ma chonaarã wãda-e paji ma eujãdee, Tachi Ak'õrepa jarada ijãada-e pada perã.

4

1 At'ãri Tachi Ak'õrepa tachi k'ãiwee p'anapi k'inia bi. Maperã pia p'anapataadãma irua k'inia bik'a, apidaamaa irua jaranaamerã: "Mia k'ãiwee bapíe."

2 Mia mãga jara bi Tachi Ak'õrepa tachimaa ichiaba jara pëida perã ichia ooda eperãarã o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. Mãga ijãadak'ãri, k'ãiwee p'anapataadait'ee. Ichia chonaarãmaa jara pëidak'a, mágá ichiaba tachimaa jara pëiji. Mamãda ãchi-it'ee pia uchía-e paji, k'iripapai úridap'edaa perã, t'ãride ijãada-ee.

3 Tachia ãchik'a oodaik'araa bi. Ijãada-e p'aní pirã, Tachi Ak'õrepa tachi jida k'ãiwee p'anapi-e. Mãga k'awa p'aní iru úraa p'ãdade jara bairã:

'K'írau bada perã ãchi ome, juraaaji: "Wãda-eda aji, mia k'ãiwee p'anapiit'eeda ada eujãdee." ' *(Sal 95.11)*

K'awa p'aní na p'ek'au eujã ooi naaweda Tachi Ak'õrepa k'ísia iru baji tachi k'ãiwee p'anapiit'ee ichi ome.

4 Ma awara k'awa p'aní iru k'ãiwee bapari, awara ãi iru úraa p'ãdade jara bairã:

‘K’ãima sieteede Tachi Ak’õrepa ichi mimia oo aupak’ãri, ñiji mãik’aapa k’ãiwee beeji.’ (Gn 2.2)

⁵ Mamĩda waya ũrĩti irua naaweda jarada ichi ũraa p’ãdade:

‘Wãda-eda aji, mia k’ãiwee p’anapiit’eeda ada eujãdee.’ (Sal 95.11)

⁶ Mãga jaraji ma naa ũridap’edaarãpa irua jara pëida ijãada-e p’anadap’edaa perã. Mamĩda irua at’ãri ichide ijãapataarã k’ãiwee p’anapi k’inia bi.

⁷ Ma-it’ee ewari awara biji. Mãga k’awa p’ani mãgĩ chonaarã piudap’edaa t’ëepai, Tachi Ak’õrepa jarada perã Rey David it’aideepa:

‘Idi Tachi Ak’õre pedee ũriruta pĩrã, k’ĩiri k’isua p’ananaati.’ (Sal 95.7-8)

⁸ Josuépa mãgĩ chonaarã k’ãiwee p’anapida paara, ai t’ëepai David it’aideepa Tachi Ak’õrepa “idi” jara-e pak’aji.

⁹ Mãgara irude ijãapataarã idipema ewari ñidai ichi-aba, Tachi Ak’õre ñidak’a na p’ek’au eujã oo aupak’ãri.

¹⁰ Tachia oo k’iniata oopata oo amaadak’ãri oo k’inia p’anadairã Tachi Ak’õrepa oopi bik’a, wãara iruk’a ñidait’ee mãik’aapa k’ãiwee p’anapataadait’ee.

¹¹ Maperã jiridaipia bi iruk’a ñidait’ee. K’ĩiri k’isua p’anadaik’araa bi tachi chonaarãk’a.

¹² Iru ũraa ũridaipia bi Tachi Ak’õre ũraa chok’ai pik’a bairã. Ma k’aurepa eperãarã ichita p’anapataadai. Ma awara iru ũraa waibiara bi awaraa ũraa k’ãyaara, irua jara bik’a mãgã p’asapari perã. Espada k’ĩraichaa weda p’ewedee

bik'a, māga pik'a iru ũraa ichiaba p'ewedee pik'a bi, ma ũraa tachi t'āride t'ĩupari perã. K'awapipari tachia k'ĩsia bi māik'aapa oo k'inia bi, pia wa k'achia.

¹³ Ne-inaa apida wẽ-e Tachi Ak'õrepa k'awa-e pai. Iru-it'ee ne-inaa jõma ewaraa jëra bi. Ewari cherude tachi jõmaweda p'anadait'ee iru k'ĩrapite māik'aapa irumaa tachia oopatap'edaa jõmaweda jaradait'ee.

Jesús awara bida ijãapataarã P'aareerã Poro Waibia pamerã

¹⁴ Irá mia waya k'irãpapi k'inia bi parãmaa: Tachi Ak'õrepa Jesús awara biji waibia pamerã māik'aapa it'aa t'ĩpariimerã tachi pari. Maperã Tachi Ak'õre Warra Jesús tachi ijãapataarã P'aareerã Poro Waibia. It'ari bapari ichi Ak'õre ome. Mama it'aa t'ĩmaa bairã tachi pari, t'ãripa irude ijãadama.

¹⁵ Nāgí P'aareerã Poro Waibiaapa k'awapari tachi t'āride k'ĩsia p'ani, tachik'a na p'ek'au eujãde bapachi perã. Mamĩda mǎgá bapachi mĩda, maarepida p'ek'au k'achia oo-e paji.

¹⁶ Mǎgá P'aareerã Poro Waibia iruk'a iru p'anadairã, waaweenadama wãdait'ee Tachi Ak'õre Waibia k'ait'aara, tachi it'aa iididak'ãri. Ne-inaa jõma Cristo jua ek'ari nĩbi māik'aapa irua tachi k'aripa k'inia bi. Maperã chupiria iididama, irua jara bik'a ooda-e pak'ãri. Ichiaba tachi k'ĩradoopa irua k'inia bik'a p'oyaa ooda-e pak'ãri, iididama irua k'aripamerã, tachi k'inia iru bapari perã.

5

¹ P'aareerã poro waibia chaa tachi ome auk'a

bi mīda, Tachi Ak'ōrepa māgí eperã awara bīpari, ichimaa it'aa iidipariimerã eperãarã pari. Ma awara irua jitapari ne-inaa eperãarãpa aneepata teedait'ee Tachi Ak'ōremaa. Ichiaba ne-animalaarã peek'ãri, irua paapari Tachi Ak'ōre-it'ee, eperãarãpa p'ek'au k'achia oopata k'aurepa.

² Māgí p'aareerã poro waibiapa tachik'a ne-inaa k'achia oopari perã, irua chupiria k'awaai chi ne-inaa k'achia oo p'anirã, k'awada-e p'anadairã Tachi Ak'ōrepa āchimaa oopi k'inia bi.

³ Maperãpi irua chupiria iidipari, ne-inaa teepari māik'aapa ne-animalaarã peep'eda, paapari Tachi Ak'ōre-it'ee, naapiara ichi k'ap'ia pari, maap'eda apemaarã pari.

⁴ Eperã apida ichi k'iradoopa p'aareerã poro waibia pa-e pai. Tachi Ak'ōrépata māgí mimiade bīpari, chonaarãweda Aarón bidak'a.

⁵ Māgapi Cristo ome baji ichiaba. Ichi k'iradoopa waibia pa-e paji. Tachi Ak'ōrépata iru bijī tachi ijāapataarã P'aareerã Poro Waibia pamerã. Māga k'awa p'ani Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bairã:

'Mia idi jōmaarãmaa jara bi pi mi Warra.' (Sal 2.7)

⁶ Ichiaba awara āi jara bi:

'Pi ichita P'aareerã Poro Waibia pait'ee, Melquisedeck'a.' (Sal 110.4)

⁷ Jesucristo na p'ek'au eujãde bak'ãri, at'apai taubade chupiria iidiji Tachi Ak'ōrepa ichi k'aripamerã. K'awaji ichi piut'ee māik'aapa Tachi Ak'ōrépata ichi madeepa uchiapii. Tachi Ak'ōrepa ma chupiria iidida ũriji, Cristopa oo k'inia bada perã chi Ak'ōrepa oopidak'a.

⁸ Tachi Ak'õre Warra paji mĩda, mia nĩbide Tachi Ak'õrepa k'iniata oo k'awaa wã nipaji.

⁹ Mapa chi Ak'õrepa oopi k'inia bada oo aupak'ãri, Tachi Ak'õrepa iru biji tachi o k'achiadeepa k'aripa atamerã. Mãga biji irude ijãapataarã Ak'õre truade ichita p'anapataadamerã iru ome, waa piuda-ee.

¹⁰ Irua mãgá ooi Tachi Ak'õrepa iru bida perã tachi ijãapataarã P'aareerã Poro Waibia pamerã Melquisedeck'a.

K'ĩrak'aupai naapiara jarateedap'edaa ijãa amaadai

¹¹ Mia pipiara jaratee k'inia bi sãga Jesucristopa ooda Melquisedecpa oodak'a. Mamĩda mãga ooru pirã, parãpa pia k'awada-e pai, wãara ùri k'iniada-e p'anadairã.

¹² ¡Pãchita Tachi Ak'õre Ûraa jarateepataarã pak'ajida, taarãruta perã Cristode ijãa p'ani! Mamĩda mãga-e. At'ãri awaraarãpa parãmaa jarateepata, waide pia k'awada-e p'anadairã Tachi Ak'õre Ûraa jarateedap'edaa, ewaa irude ijãadak'ãri. Mãga p'ani ma ùraa pipiara k'awa k'iniada-e p'anadairã.

¹³ Ara warra chak'e juto bi chik'o k'o atua bik'a, mãga pik'a parãpa ijãa p'ani mĩda, k'awada-e p'ani chisãgĩ ne-inaa pia mãik'aapa chisãgĩ ne-inaa k'achia Tachi Ak'õre k'ĩrapite.

¹⁴ Jõdee Tachi Ak'õre Ûraa pipiara k'awa p'anirã k'ĩsia k'awaa p'ani, pia mãik'aapa k'achia k'awapata perã.

6

1 Mapa oodáma Tachi Ak'õrepa oopi bik'a mãik'aapa iru ũraa pipiara k'awaa wādáma. O-ĩa p'ananaadáma tachimaa naapiara jarateedap'edaa ome. Nãga jarateejida tachimaa: Eperãarãpa p'ek'au k'achia oo amaadaipia bi, ma k'aurepa Tachi Ak'õrepa eperãarã ichi bimãi t'ĩupi-e pait'ee perã. Ijãadaipia bi Tachi Ak'õrepa Jesucristo pëiji eperãarã o k'achiadeepa k'aripa atamerã, mágá ãra p'anapataadamerã Ak'õre truade iru ome, waa piuda-ee.

2 Poro choopidaipia bi ak'ipidait'ee ãchi Cristodeerã. Ma t'ëepai, tachi naawedapemaarãpa oodap'edaak'a, ijãapataarã poroorãpa jua bidaiipia bi ãra ãri, Tachi Ak'õrepa ãramaa ichi Jaure pëimerã. Ichiaba ijãadaipia bi Cristo waya chek'ãri, ichide ijãa jai-idaadap'edaarã Tachi Ak'õrepa chok'ai p'irabaipiit'ee, k'ap'ia chiwidi p'anapataadamerã, waa piuda-ee. Jõdee Ak'õre ewari waibia ewate jai-idaadap'edaarã Cristode ijãada-ee, ichimãiipa pëiit'ee awara ãyaa, chupiria p'anapataadamerã, waa piuda-ee.

3 Mãga paji ma naapiara jarateedap'edaa. Mamãda ma ũraa k'ãyaara waa k'awaadai, Tachi Ak'õrepa tachi k'ariparu pirã.

4 Mia mãga jara bi eperãarãpa Cristode ijãa amaadap'eda, waya p'oyaa ijãada-e perã. Mãgãrãmaa Tachi Ak'õrepa k'awaapiji Cristopa ooda ãchi-it'ee. Maap'eda ãchia ijãajida iru piuji ãchi k'aripait'ee it'aa wãdamerã. Mãga ijãadap'eda, Tachi Ak'õre Jaure ba cheji ãchi ome, Tachi Ak'õrepa oopi k'inia bi ãchimaa pia k'awaadamerã.

5 Ichiaba k'awaajida Tachi Ak'õrepa jarak'ãri ichia ne-inaa pia ooit'ee, mãga oopari. Unujida Tachi Ak'õrepa ne-inaa ooda eperãarãpa p'oyaa oodak'aa, tau p'ãriu bada mãik'aapa chiwa bada jipak'ãri. K'awaajida mãgá ooit'ee na p'ek'au eujã jõrumaa.

6 Mãga k'awa p'anide, Cristode ijãa amaaruta pirã, ne-inaa awaraa wẽ-e ãchi k'aripait'ee, waya ãchi p'ek'au k'achia oo amaadamerã mãik'aapa it'aa wãdamerã. Mãgá ijãa amaaruta pirã, oodai Tachi Ak'õre Warra peedap'edaarãpa oodap'edaak'a, iru kurusode bidak'ãri arii p'anadap'edaarãpa oo iru p'anadamerã.

7 Mia jarait'ee sãga p'ani Cristode ijãa amaa p'anirã. K'oi chek'ãri, eujã p'ũsaade t'ũpari mãik'aapa madeepa ne-uuda uchiapari. Ma ne-uuda pia chauk'ãri, eperãarãpa p'epata k'odait'ee. Mãga bak'ãri, Tachi Ak'õrepa ma eujã pia ak'iparida apata.

8 Mamãda k'oi che bi mĩda, ne-iri uchiaru pirã, Tachi Ak'õrepa ma eujã pia ak'i-e bida apata, mãik'aapa ma eujã atabaibëipata, paa atapëidamerã.

9 Ipemaarã Cristo k'aurepa k'iniarã, mãga jara bi mĩda, k'awa bi parãpata Cristode ijãa amaada-e p'ani, Tachi Ak'õrepa oopi bik'a oo p'anadairã. Mãgá ak'ipipata parãpa wãara p'ek'au k'achia oo amaajida Cristode ijãapataadait'ee.

10 K'irãpãti Tachi Ak'õrepa ichita pia oopari. Ichia k'ĩra atua-e bi parãpa irudeerã k'aripadap'edaa mãik'aapa at'ãri mãga oo p'ani, iru k'inia iru p'anadairã.

11 Mia k'inia bi parã mãga p'anapataadamerã piurutamaa. Mãga p'anaruta pirã, pia

k'awaadait'ee Cristo k'aurepa iru p'anadait'ee jōma Tachi Ak'ōrepa k'ĩsia iru bi parã-it'ee.

¹² K'inia-e bi k'oo-idaa p'anadamerã. Ma k'ãyaara k'inia bi parãpa ijãadamerã tachi chonaarãk'a, chi irua jarada pedee ijãa p'anadap'edaarã ãchi piurutamaa. Choojida unurutamaa jōma Tachi Ak'ōrepa k'ĩsia iru bada ãramaa teeit'ee.

Tachi Ak'ōrepa ichia jaradak'a ooit'ee

¹³ Tachi Ak'ōrepa ichi pedee Abrahammaa jarak'ãri, awaraa ichi k'ãyaara waibiara wẽ-e paji ma k'ĩrapite jarait'ee. Mapa ichi t'ĩde jaraji:

¹⁴ 'Mia pi pia ak'i bapariit'ee. Pideepa warrarã chok'ara uchiapiit'ee.' (Gn 22.16-17)

¹⁵ Abrahampa ijãaji Tachi Ak'ōrepa jarada, taarãji mĩda ooit'ee ichia jaradak'a. Abrahampa mãgã ijãada perã, Ak'ōrepa wãara ooji ichia jaradak'a.

¹⁶ K'awa p'ani eperãarã nepirade p'anide ak'ipi k'inia p'anadak'ãri wãarata jara p'ani, juraapata eperã ãchi k'ãyaara waibiara bi k'ĩrapite, chi ũri p'aniirãpa ijãadamerã.

¹⁷ Mãga pik'a Tachi Ak'ōrepa ak'ipi k'inia bak'ãri wãara ooit'ee ichia jaradak'a Abrahammaa mãik'aapa iruk'a ijãapatap'edaarãmaa, mãga jaraji ichi t'ĩde, awaraa ichi k'ãyaara waibiara wẽ-e pada perã.

¹⁸ Tachi Ak'ōrepa ma pedee jarada perã mãik'aapa ichi t'ĩde jarada perã, k'awa p'ani iru seewak'aa. Irua jara bik'a, ichita mãga oopari. Mapa tachi o k'achiadeepa uchiapata Cristode ijãadait'ee. K'awa p'ani irua tachi k'aripait'ee p'ek'au k'achia jua ek'ariipa, t'ãri a-ba p'anapataadamerã iru ome mãik'aapa iru

p'anadamerã ne-inaa jõma irua k'ĩsia iru bi tachi-it'ee.

¹⁹ Maperã tachia ijãapata; ijãa amaada-ee. Ara anclapa barco pia jita iru bik'a ãyaa wãpiamaapa, mãga pik'a tachia pia ijãapata, k'awa p'anadairã Tachi Ak'õrepa tachi ateeit'ee ichimaa, Jesupa ooda k'aurepa.

²⁰ Jesuta tachi k'ãyaara naapiara wãji Tachi Ak'õre baparimaa, t'ẽepai tachi auk'a wãdamerã. Mama bak'ãri, Jesús tachi P'aareerã Poro Waibia beeji, ichita tachi pari it'aa t'ĩpari perã, Melquisedecpa oodak'a.

7

P'aare waibia Melquisedec bapata

¹ Mãgí Melquisedec Salem p'uurudepema rey paji. Tachi Ak'õre Waibiapa iru p'aare waibia papiji. Abraham chek'ãri awaraarã reyrã p'oyaap'eda, Melquisedec iru k'ĩrapite uchiaji mãik'aapa bendiciaji.

² Mãpai Abrahampa Melquisedecmaa teeji net'aa diezdepema chaabaa, irua net'aa jõmaweda jãri atadadepema ma reyrã juak'aawa. Melquisedec jara k'inia bi: “reypa ichi jua ek'ari p'anĩrã ak'ĩpari Tachi Ak'õrepa oopi bik'a”. Ichiaba Salem p'uurudepema rey jara k'inia bi: “reypa ichi jua ek'ari p'anĩrã k'ãiwee p'anapipari”.

³ Tachi Ak'õre Ũraa p'ãdade jara-e bi Melquisedec nawe, chi ak'õre, chi ak'õchonaarã, chi t'oda, chi piuda. Ma awara jara-e bi chi p'aare mimia jõda. Iru Tachi Ak'õre Warrak'a, ichita p'aare waibia bapari perã.

4 ¡K'ĩsĩatĩ nãgĩde! Melquisedec eperãarã poro waibia paji. Ichiaba tachi chonaarãwedapema ak'õchona Abraham tachi chonaarã poro waibia paji, Tachi Ak'õrepa irumaa naapiara jarada perã. Mamĩda Melquisedecmaa Abrahampa teeji net'aa ma reyrã juak'aawa jãridadepema; ma net'aa jõmaweda diezdepema chaa, aba.

5 Tachi Ak'õrepa Ũraa Moisemaa p'ãpidade jaraji Israel pidaarã poro waibiarãpa Levĩ ãreerãdepemaarã ũk'uru awara bidamerã, p'aareerã mimia oodamerã. Ma ũraade ichiaba jaraji ma p'aareerãpa iidipataadamerã net'aa diezdepema chaa aba ãchi auk'aarãmaa, mãirã ichiaba Abrahamdeepa uchiadap'edaa paji mãda ãchi jĩak'a.

6 Jõdee Melquisedec Levĩ ãreerãdeepa uchiae paji mãda, Abrahammaa iidiji net'aa jãrida diezdepema chaa, aba. Ma awara Abraham waibia paji, Tachi Ak'õrepa irumaa jarada perã ichia k'ĩsia iru bada warrarã chok'ara teeit'ee. Mãgã Abraham waibiarã pik'a baji mãda Melquisedec k'ãyaara, irua Abraham bendiciaji.

7 Jõmaarãpa k'awa p'anĩ p'aare waibia, chi it'aa t'ĩparĩ awaraarã pari, waibiarã bĩ eperã jĩp'aa k'ãyaara.

8 Ma awara ĩrapema net'aa diezdepema chaa aba iidipataarã jai-idaapata. Jõdee Tachi Ak'õre Ũraa p'ãdade jara-e bĩ Melquisedec piuda.

9 Ma ewate Abrahampa Melquisedecmaa teek'ãri net'aa jãrida diezdepema chaa aba, jõma Levĩ ãreerãdepema p'aareerã k'ap'ia pari teeji, ãra at'ãri t'oda-e p'anajida mãda.

10 At'ãri Leví uchia-e baji mĩda Abraham k'ap'ia deepa, jaradai ma ewate Levideerãpa teejida Melquisedecmaa Abraham pari, ai t'ẽepai Abraham ãichak'e Jacob deepa uchiadait'ee pada perã.

Jesucristopa p'aare waibia mimia oopari Melquisedecpa oodak'a

11 Moisepa Tachi Ak'õre Ñraa p'ãda teek'ãri Israel pidaarãmaa, awara biji Leví èreerã, Aaron deepa uchiadap'edaarã p'aareerã mimia oodamerã. Mãgĩrãpa Tachi Ak'õrepa jaradak'a oopipachida eperãarãmaa. Mamĩda, mãga oo p'anajida mĩda, ma p'aareerãpa p'oyaa wẽpapida-e paji eperãarãpa p'ek'au k'achia oopatap'edaa, Tachi Ak'õre k'ait'aara wãdamerã. Mãga oodap'edaa paara, Tachi Ak'õrepa awaraa pẽi-e pak'aji Melquisedec jĩak'a.

12 Mamĩda Tachi Ak'õrepa awaraa p'aare biji mãga oomerã. Nãgĩ bi-e paji Aarón bidak'a. Ma k'ãyaara Melquisedeck'a biji. Nãgĩ p'aarepa ichi mimia ook'aa Aaron deepa uchiadap'edaarãk'a. Oopari Tachi Ak'õre Ñraa chiwidide jara bik'a.

13 K'awa p'ani nãgĩ p'aare, mia jara bi, uchia-e paji Leví èreerã deepa. Wãara, na p'aare èreerã deepa p'aare apida uchiadak'aa paji.

14 Mãga k'awa p'ani Tachi Waibia Jesuta uchiada perã Judá èreerã deepa. Moisepa apida Judá èreerã eerepema t'ĩjara-e paji, apemaarã p'aareerã awara bik'ãri.

15 Ichiaba nãga perã audupiarã k'awa p'ani Jesuta tachi ãrapema p'aare waibia, Melquisedeck'a.

16 Tachi Ak'õre Ũraa p'ãdade jara bi Leví ëreerãdepemaarã awara bidamerã p'aareerã mimia-it'ee. Ma mimia oodait'ee paji na p'ek'au eujãde p'ani misa. Mamĩda mãga-e paji Jesús ome. Iru Leví ëreerãdeepa uchia-e paji awaraa p'aareerãk'a, taarã-e weda ma mimia oomerã. Mãga-e. Tachi Ak'õrépata Jesús awara biji ichita ma mimiade bapariimerã.

17 Mãga k'awa p'ani irumaa jara bairã Tachi Ak'õre Ũraa p'ãdade:
 'Pi ichita P'aareerã Poro Waibia pait'ee,
 Melquisedeck'a.' *(Sal 110.4)*

18 Naaweda Tachi Ak'õrepa Moisémaa p'ãpiji ichia oopi k'inia bada ichi eperãarãmaa. Jaraji ne-animalaarã p'aareerãmaa ateedamerã, ãchia peedamerã mãik'aapa paadamerã ichi-it'ee. Mamĩda ma p'aareerãpa ma p'ãpidak'a oo p'anipa, eperãarã p'ek'au k'achia oopata p'oyaa wẽpapida-e paji.

19 Maperã Tachi Ak'õrepa ma p'ãpidak'a oodap'edaa waa oopi-e paji. Ma k'ãyaara ichi ũraa chiwidi tachimaa k'awaapiji, ichi k'ĩrapite p'ek'au k'achia wẽe p'anadamerã Cristode ijãadak'ãri. Ma awara mãgĩ ũraa chiwidi k'aurepa írá Tachi Ak'õre k'ait'aara wã p'ani it'aa t'ĩdak'ãri.

20 Tachi Ak'õrepa Leví ëreerãdepema p'aareerã awara bik'ãri, awaraarã k'ĩrapite pedee-e paji.

21 Jõdee, írapema p'aare awara bik'ãri, Tachi Ak'õrepa ichi t'ĩde pedeeji. Mãga k'awa p'ani iru ũraa p'ãdade jara bairã:

'Tachi Ak'õrepa ichi t'ĩde nãga jara bairã, awaraa ne-inaa oo-e pait'ee. "Pi ichita p'aareerã

poro waibia pait'ee.” ’ (Sal 110.4)

22 Tachi Ak'õrepa Jesumaa m̃ga jarada perã m̃ik'aapa Jesús k'aurepa ũraa chiwidi paraa perã, k'awa p'ani ma ũraa chiwidide jara bi tachimaa pipiara bi irua Moisemaa jarada k'ãyaara.

23 Tachi Ak'õrepa apemaarã p'aareerã chok'ara bipachi. Mamĩda ãra m̃gĩ mimiade ichita p'anadak'aa, piupata perã.

24 Jõdee Jesús piuk'aa perã, Tachi Ak'õrepa awaraa p'aareerã poro waibia bi-e pait'ee iru pari.

25 Mapa irua k'aripai ichide ijãapataarã, p'ek'au k'achia w̃e p'anadamerã Tachi Ak'õre k'ĩrapite. Ichita bapari perã, ichita Tachi Ak'õremaa chupiria iidipariit'ee tachi pari.

26 Nãgĩ Jesús P'aareerã Poro Waibia tachia k'inia p'ani. Irua p'ek'au k'achia ook'aa, k'achia w̃e bairã. K'ĩsia k'achia k'ĩsiak'aa. Na p'ek'au eujãde bak'ãri, bapachi mĩda eperãarã k'achia oopataarã t'ãide, m̃gã ook'aa paji. Maperãpi Tachi Ak'õrepa iru jõmaarã k'ãyaara waibiaara papiji.

27 Cristo apemaarã P'aareerã Poro Waibiarãk'a bi-e. M̃gĩrãpa chok'apata apemaarã p'aareerã ewari chaa ne-animalaarã peedamerã paadait'ee Tachi Ak'õre-it'ee. Ma awara ne-animalaarã peedak'ãri paadait'ee Tachi Ak'õre-it'ee, naapiara m̃ga oopata ãchi pari, maap'eda apemaarã pari, p'ek'au k'achia oopatap'edaa k'aurepa. Jõdee Cristo piuda aba piuji, tachia p'ek'au k'achia oopata jõmaweda w̃epapiit'ee.

28 Ma jõma jara aupadade k'ĩsiadak'ãri, k'awa p'ani Moisepa p'ãdade jara bi p'aareerã poro

waibia mimia-it'ee awara bidamerã eperã tachik'a, p'ek'au k'achia oopari. Mamïda, ma p'ãpida t'ẽepai, Tachi Ak'õrepa ichi t'ide pedee bïpa, bïji ichi Warra, chi p'ek'au k'achia ook'aa bita, ichita tachi P'aareerã Poro Waibia pamerã.

8

Tachi Ak'õre Ûraa chiwidide jara bi Jesús tachi P'aareerã Poro Waibia

¹ Mia na pedee jara che wã, nãgata jara k'inia bi. Cristota tachi P'aareerã Poro Waibia. Iru Tachi Ak'õre juaraare su-ak'i bapari Ak'õre truade.

² Ichi bimãi it'ari, mamata Tachi Ak'õre te waibia. Eperãarãpa mãgí te ooda-e paji. Tachi Ak'õrépata ooji. Mama Jesupa P'aareerã Poro Waibia mimia oopari tachi pari.

³ Jõma P'aareerã Poro Waibiarã bïpata, ãchia teedamerã Tachi Ak'õremaa ne-inaa eperãarãpa aneepata iru-it'ee. Mãgá Cristopa pida ne-inaa teepari Tachi Ak'õremaa, ichi tachi P'aareerã Poro Waibia perã.

⁴ At'ãri Cristo na p'ek'au eujãde bada paara, Tachi Ak'õre te waibiade p'aare pa-e pak'aji, mãgee p'aareerã at'ãri paraa perã. Mãirãpa oomaa p'ani Moisepa p'ãdade jara bik'a. Cristo nama bi-e perã eperã k'ap'iade, tachia k'awa p'ani iru mimia oomaa bi Ak'õre truade.

⁵ Mamïda na eujãdepema p'aareerãpa ne-inaa oo p'ani jïp'a Cristopa oo bik'a it'ari. Mãga k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa jarada perã ichi te oopiit'ee pak'ãri Moisemaa:

'Ooji ne-inaa jõmaata mia ak'ipidak'a, pi ee nok'ode bak'ãri mi ome.'

(Ex 25.40)

⁶ K'awa p'ani tachi P'aareerã Poro Waibiapa oo bi it'ari pipiara bi na p'ek'au eujãdepema p'aareerãpa oopata k'ãyaara. Mãga bi Tachi Ak'õrepa ichi ũraa chiwidide jara bairã tachi pia ak'ipariit'ee Cristo k'aurepa.

⁷ Tachi Ak'õrepa naa ũraa jarada k'aurepa eperãarã p'ek'au k'achia wëe p'aneedap'edaa paara, awaraa ũraa chiwidi jara-e pak'aji. Mamĩda ma naa ũraa jarada mãga-e pada perã, tachi chonaarãpa ũraa chiwidi jiri p'anajida.

⁸ Ma awara Tachi Ak'õrepa unuk'ãri eperãarãpa p'oyaa ooda-e ma naawedapema ũraade jaradak'a, jaraji:

—'Mi, Ak'õre Waibiapa jara bi: ¡Ũrítí! Ewari cherude ne-inaa chiwidi ooit'ee. Ũraa chiwidi jarait'ee Judá èreerãdepemaarãmaa mãik'aapa awaraa Israeldeepa uchi-adap'edaa èreerãdepemaarãmaa.

⁹ Nãgí ũraa chiwidi awara bi. Israel pidaarã chonaarãmaa jaradak'a mia aneek'ãri Egip-todeepa, mãga bi-e. Michi juadoopa ãchi aneeji mĩda, ãchia oo k'iniada-e paji mia jaradak'a. Mapa mia ãchi ak'i k'inia-e paji. ¡Mi, Ak'õre Waibiapa mãga jara bi!

¹⁰ Mamĩda ewari cherude Israel pidaarã jõmaarãmaa ũraa chiwidi jarait'ee. ¡Mi, Ak'õre Waibiapa mãga jara bi! Nãgata ooit'ee. Ma ewatedeepa ãramaa k'awapiit'ee mia oopi k'inia bi, mãik'aapa mãga oo k'inia p'anadait'ee, t'ãripa k'inia p'anadairã. Mapa mimaa aupai Tachi Ak'õreda adai, mãik'aapa mia ãra pia ak'i bapariit'ee, michi eperãarã

perã.

11 Mãga bak'ãri, apidaapa chãaramaa, chi k'õp'ãyoorãmaa mãik'aapa chi èreerãmaa jarateeda-e pait'ee Tachi Ak'õre k'awaadamerã mãik'aapa irude ijãapataadamerã. Jõmaarãpa mi k'awa p'anadait'ee ãchi Ak'õre Waibiak'a, chupiria beerãdeepa p'arat'ara beerãmaa.

12 Ærapa p'ek'au k'achia oopata chupiria k'awaait'ee mãik'aapa wẽpapiit'ee. Maap'eda waa k'irãpa-e pait'ee ãrapa p'ek'au k'achia oopatap'edaa.' *(Jer 31.31-34)*

13 Tachi Ak'õrepa “ũraa chiwidida” ak'ãri, jara k'inia bi ma naa ùraa jarada Moisemaa sore pik'a bi. Ne-inaa soreдайparik'a, mãga pik'a ma naa ùraa jarada soreдай wã.

9

Jesupa ichi waa it'aripema te waibiade bida

1 Naapiara Moisemaa ùraa jarak'ãri Tachi Ak'õrepa jaraji sãgata irude ijãadai mãik'aapa irua jaradak'a oodai. Ma awara Tachi Ak'õre te ne-edee ooda oopiji.

2 Ma te ne-edee oodade chi naapema cuar-tode baji lámpara bipata mãik'aapa mesa pan p'epari Tachi Ak'õre-it'ee. Mãgí Cuarto Awara Bida apachida Tachi Ak'õre Net'aa-it'ee.

3 Araarepema Cuarto Awara Bida apachida Tachi Ak'õre-it'ee. Mãgí t'iak'au baji p'aru teesoo bipa.

4 Ma p'aru teesoo bi k'ait'a baji altar nẽepa p'ẽeda. Ai ñri ne-inaa t'ũa bapari paapachida. Ma

p'aru teesoo bi edupema eere baji baaltek'a bi nēepa p'ēeda. Ma baaltek'a bi eperāarāmaa k'irāpapi baji Tachi Ak'ōrepa Moisemaa jarada. Māgí edajāde baji *maná* chok'o nēedee oodade. Ichiaba baji Aarón pak'uru jua t'ono bada chonaarāweda māik'aapa Tachi Ak'ōrepa Moisemaa Ūraa māude p'āpida.

⁵ Ma baaltek'a bada t'ap'a ĩri bainĩ p'anajida santok'a bee omé isia paraa. Māgí jīapataarā k'īra wāree, Tachi Ak'ōre ik'aawa p'anapata iru truade. Maperā santo māgí jīak'a bijida ma t'ap'ade ak'ipiit'ee Tachi Ak'ōre mama bi. Ma t'ap'ade p'aareerā poro waibiapa ne-animalaarā waa jīap'ejī Tachi Ak'ōrepa eperāarā miapinaamerā āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Mamīda mia naapai p'oyaa jōma jara-e.

⁶ Israel pidaarāpa Tachi Ak'ōre te cuarto omeede oodap'eda, p'aareerā ewari chaa t'īupachida naapema quartode āchi mimia oode, Tachi Ak'ōrepa Moisemaa jaradak'a.

⁷ Mamīda chi araarepema quartode p'aareerā poro waibia aupaita t'īupachi, año chaa t'īuda aba. T'īuk'āri, atepachi ne-animal waa biit'ee ma baaltek'a bi ĩri. Māimisa Tachi Ak'ōremaa chupiria iidiji ichia p'ek'au k'achia oopata pari māik'aapa Israel pidaarāpa p'ek'au k'achia oopatap'edaa pari; āchia ne-inaa k'achia k'awada-ee oopatap'edaa paara.

⁸ Māga oopida k'aurepa Tachi Ak'ōre Jaurepa eperāarāmaa k'awapi baji māgí tede Tachi Ak'ōre k'ait'a wādaik'araa bi.

⁹ Ma jōma oopida k'aurepa ma eperāarāmaa, Tachi Ak'ōrepa jaratemaa baji ichia

ãramaa k'awapi k'inia bada mãik'aapa tachi ãrapemaarãmaa paara. Nãga k'awapi k'inia baji. Net'aa teedak'ãri mãik'aapa ne-animalaarã peepidap'eda, paapidak'ãri Tachi Ak'õre-it'ee, eperãarã at'ãri k'ĩsia p'ua p'anapachida ãchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa.

¹⁰ Chi mãga oopataarãpa ne-inaa k'odak'ãri, k'ap'ia siidak'ãri mãik'aapa ne-inaa todak'ãri Tachi Ak'õrepa Moisemaa p'ãpidak'a, ãripai o-ãa p'aneepachida, Tachi Ak'õrepa pipiara k'awapirumaa ichia k'ĩsia iru bada ãchi-it'ee.

Cristo waa bat'ada

¹¹ Ma-it'ee Cristo cheji, tachi P'aareerã Poro Waibia pait'ee. Ichia k'awapipari Tachi Ak'õrede ijãapataarãmaa Ak'õrepa k'ĩsia iru bi ãchi-it'ee. Mãga ooi ichi bapari perã Tachi Ak'õre it'aripema te waibiade. Mãgí te waibia pipiara bi na p'ek'au eujãdepema te waibia k'ãyaara, eperãarãpa ooda-e pada perã. Jĩp'a Tachi Ak'õrépata ooji.

¹² Ma awara na eujãdepema p'aareerã poro waibia ma edupiara bi cuartode t'ũuk'ãri, ne-animalaarã waa atepari. Mamĩda Cristo t'ũuk'ãri ma it'aripema tede chi cuarto edupiara bide, t'ũuda aba t'ũuji ichi waa bat'adata bide Tachi Ak'õre bimãi. Mãgá tachi neto pik'a ataji uchiadamerã tachia p'ek'au k'achia oopata jua ek'ariipa mãik'aapa atuanaadamerã.

¹³ K'awa p'ani Tachi Ak'õrepa naa ũraa jaradadeepa Moisemaa eperãarã t'ũudaik'araa p'anadak'ãri Tachi Ak'õre te waibia bimãi, nãga oojida waya t'ũudaipia p'anadamerã. Chivo chak'eerã mãik'aapa p'ak'a chak'eerã ateejida

p'aareerãmaa peedamerã mãik'aapa chi waa jïap'edamerã ãchi ãri. Mãga-e pirã jïap'epipachida it'abarre p'ora p'ak'a wëra chak'e paadap'edaa p'oirada pania ome. Ma ne-animalaarã waa bat'ada k'aurepa Tachi Ak'õrepa eperãarã ïripema k'achia aupai wëpapiji.

14 Mamïda Cristo waa bat'ada k'aurepa Tachi Ak'õrepa ne-inaa pipiara oopari. Cristopa p'ek'au k'achia maarepida oo-e paji mïda, Tachi Ak'õre Jaurepa k'aripaji iru tachi pari piumerã. Mãgá iru waa bat'ada k'aurepa Tachi Ak'õrepa wëpapiari ne-inaa k'achia jômaweda tachi atuapipari, ne-inaa tachi k'ïsia p'uapipari paara. Tachi Ak'õre ichita baparipa mãga oopari k'inia bairã tachia irude ijãapataadamerã mãik'aapa oopataadamerã irua k'inia bik'a.

Cristopa ooda Tachi Ak'õre Ûraa chiwidide jara bik'a

15 Tachi Ak'õrepa mãga k'inia bairã, Cristo pëiji irua oomerã Ak'õre Ûraa chiwidide jara bik'a. Mãgá chonaarãwedapema Tachi Ak'õrede ijãapatap'edaarãpa auk'a iru p'anadait'ee ne-inaa jõma irua k'ïsia iru bada ãchi-it'ee. Cristo piuda k'aurepa Tachi Ak'õrepa wëpapiji ãrapa p'ek'au k'achia oopatap'edaa, tachide ome auk'a. Mãga ooji Cristo piuda perã jõmaarã pari, p'ek'au k'achia wëe ichita p'anapataadamerã Tachi Ak'õre k'ïrapite.

16 K'ïsiadáma nãgide. Eperãpa k'art'ade p'ã iru bak'ãri k'aimaa ichi net'aa bëiit'ee ichi piuk'ãri, chi net'aa atait'ee bïpa ma net'aa atak'aa chipari

chok'ai bi misa. Mamĩda ma k'art'a p'ã iru bi eperã piuk'ãri, apemapa iru net'aa atapari.

17 Māga pik'a Cristo piuji ooit'ee Tachi Ak'õre Ũraa chiwidi jara bik'a. Piu-e pada paara, tachia iru p'anada-e pak'aji Tachi Ak'õrepa jarada tachi-maa teeit'ee.

18 Māga baji ichiaba chonaarãweda, ne-animalaarã peedak'ãri Tachi Ak'õrepa oomerã ichia Moisemaa naa jaradak'a.

19 Moisepa Tachi Ak'õre Ũraa jõmaweda jarap'eda ichi p'uuru pidaarãmaa, p'ak'a m̃aik'aapa chivo peejida. M̃apai madeepa waa ataji m̃aik'aapa p'oiraji pania ome. Oveja k'ara p'oree t'idapa *hisopo* jua chak'eerã k'õrajĩma abaade jĩk'ooji. Mam̃aik'aapa m̃agĩpa waa jĩap'ejĩ Tachi Ak'õre Ũraa p'ãda ĩri m̃aik'aapa eperãarã ĩri.

20 Māga oo bi misa, m̃agaji:

'Nāgĩ waa jara k'inia bi Tachi Ak'õrepa mĩmaa jaradak'a parã pia ak'iit'ee, irua oopi bik'a ooruta pirã.' (Ēx 24.8)

21 Ichiaba Tachi Ak'õre te ne-edee ooda edajãde m̃aik'aapa chi ne-inaa jõma aide nĩbada ĩri ma waapa jĩap'ejĩ.

22 Māga ooji ai naaweda Tachi Ak'õrepa irumaa jarada perã m̃agĩ te m̃aik'aapa net'aa jĩap'emerã ne-animalaarã waapa. Māga ook'ãri, Ak'õrepa ne-inaa k'achia ma tede nĩbada waa ak'i-e paji. Māga bada perã ne-animalaarã waa ome, k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa eperãarãpa p'ek'au k'achia oopata jõmaweda wẽpapi-e pait'ee, aba piu-e pirã achi pari.

23 Moisepa ne-animalaarã waapa jĩap'ejĩ na p'ek'au eujãdepema te waibiade, Tachi Ak'õrepa

Israel pidaarã pia ak'imerã. Mamĩda Tachi Ak'õrepa ma ne-animalaarã waa k'ãyaara pipiara k'inia baji j̄ap'emerã ichi it'aripema te waibiade, ichia eperãarã j̄omaweda pia ak'imerã. Mapa Cristo p̄eiji eperãarã pari piumerã. Cristo chok'ai p'irabaik'ãri, ma it'aripema te waibiade ichi waa j̄ap'eki eperãarã p'ek'au k'achia w̄e p'anedamerã Ak'õre k'ĩrapite.

Cristo it'aripema te waibiade t'ũda

24 Cristo t'ũ-e paji ma it'aripema j̄ak'aa tede; eperãarãpa te oodap'edaade. Ma k'ãyaara it'aripema te waibiadeta t'ũuji Tachi Ak'õre k'ĩrapite, chupiria iidiit'ee tachi pari.

25 Ma it'aripema tede t'ũuk'ãri, oo-e paji judiorã p'aareerã poro waibiapa ooparik'a. Mãgipa año chaa ne-animal waa atepari Tachi Ak'õre te waibia edupiarã bi quartode. Mamĩda Cristopa ateeda apai ichi waa ateeji it'aripema te waibiade.

26 Mãga-e pada paara, Cristo piuda chok'ara piuk'aji, Tachi Ak'õrepa na p'ek'au eujã ooru weda. Mamĩda Cristo cheda aba cheji mãik'aapa kuru-sode piuda aba piuji na p'ek'au eujã j̄orumaa, tachi p'ek'au k'achia w̄epapiit'ee.

27 Eperã chaa piuda aba piut'ee. Maap'eda Tachi Ak'õrepa ak'iit'ee ma eperãpa pia maa-e pirã k'achia ooda na p'ek'au eujãde bi misa.

28 Mãga pik'a Cristo piuda aba piuji eperãarã chok'araarãpa p'ek'au k'achia oopata w̄epapiit'ee. Waya cheit'ee. Mamĩda ma cherude tachia p'ek'au k'achia oopata w̄epapide che-e pait'ee. J̄ip'a cheit'ee ichi cheru ni p'anĩrãmaa teede j̄oma Tachi Ak'õrepa k'ĩsia iru bi ãchi-it'ee.

10

Jesude ijãapataarã Tachi Ak'õre k'ĩrapite p'ek'au k'achia wẽe p'anadait'ee

¹ Tachi Ak'õrepa Moisemaa p'ãpidak'a oopataarãpa waide k'awada-e jõmaweda Tachi Ak'õrepa k'ĩsia iru bi ooit'ee Cristo k'ap'ia pari. Maperã ip'iipai ne-animalaarã peedap'eda, paa p'ani mĩda Tachi Ak'õre-it'ee, iru k'ĩrapite p'oyaa p'ek'au k'achia wẽe p'anadak'aa.

² Moisepa p'ãdade jara bik'a oo bipa p'ek'au k'achia wẽpapida paara, waa ne-animalaarã peedap'eda, paada-e pak'aji ãchia p'ek'au k'achia oopatap'edaa k'aurepa. Mamĩda at'ãri mãga oopata. Mapa k'awa p'ani ãchi at'ãri k'ĩsia p'ua jõnapata.

³ Añõ chaa ma ne-animalaarã peedak'ãri, ãchia k'achia oopata waapiara k'irãpapata,

⁴ p'ak'a waa mãik'aapa chivo waapa p'ek'au k'achia wẽpapik'aa perã.

⁵ Maperãpi Cristo na p'ek'au eujãdee chek'ãri, ichi Ak'õremaa mãgaji:

—Ne-animalaarã peepachida mĩda pi-it'ee mãik'aapa ne-inaa atepachida mĩda pĩmaa teedait'ee, wãara pia mãga k'inia-e paji. Maperã mi na eujãdepemaarãk'a t'opiji piumerã eperãrã pari.

⁶ Ichiaba pi o-ĩa-e baji ne-animalaarã peedap'eda, paadak'ãri ak'ipidait'ee pi k'inia iru p'ani, maa-e pĩrã chupĩria iididait'ee ãrapa p'ek'au k'achia oopata k'aurepa.

⁷ Mapa mia māgaji: “Pi ch́a, Ak'õre, mi nama bipi ooit'ee pia k'inia bik'a. Pichi ũraa p'ãdade jara bik'a mia ooit'ee.” ’
(Sal 40.6-8)

⁸ Cristopa māga jarak'ãri, naapiara māgaji:

—K'inia-e paji ne-animalaarã peedamerã mãik'aapa ne-inaa ateedamerã pĩmaa teedait'ee. Pi o-ĩa-e bajida aji, ne-animalaarã peedak'ãri ak'ipidait'ee pi k'inia iru p'ani maa-e pirã chupiria iididait'ee ãchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa.

Cristopa māga jaraji Tachi Ak'õrepata Moisemaa jaraji mĩda ne-animalaarã peedamerã ma-it'ee.

⁹ Maap'eda Cristopa māgaji:

—Ak'õre, mi nama bi ooit'ee pia k'inia bik'a.

Māga jarada perã tachia k'awa p'ani chi naaweda oopatap'edaa Moisepa p'ãdak'a jõru, Tachi Ak'õrepa ichi ũraa chiwidipida perã Cristo k'aurepa.

¹⁰ Cristopa ooda perã Tachi Ak'õrepa k'inia badak'a, kurusode piuda aba piu chek'ãri tachi k'ap'ia pari, Tachi Ak'õrepa tachi p'ek'au k'achia wēpapiji. Maperãpi ãra tachi ijãapataarã p'ek'au k'achia wēe p'ani Tachi Ak'õre k'ĩrapite.

¹¹ Moisepa p'ãdade jara bik'a, ewari chaa judiorã p'aareerãpa ne-animalaarã paapata. Māgã ip'iipai oopata, māga oopata k'aurepa p'oyaa p'ek'au k'achia wēpapidak'aa pai mĩda.

¹² Jõdee Cristo piuda abaade p'ek'au k'achia wēpapiji. Maap'eda su-ak'i beeji Tachi Ak'õre truada iru juaraare.

¹³ Mama Cristopa nĩmaa bi Tachi Ak'õrepa iru k'ĩra unuamaa iru p'anapataarã ichi jua ek'ari birumaa.

14 Cristo piuda aba piuda perã tachi k'ap'ia pari, irude ijãapataarã p'ek'au k'achia wêe ichita p'anadait'ee Tachi Ak'õre k'irapite.

15 Tachi Ak'õre Jaurepa ichiaba made jara baji jarak'ãri:

16 'Ewari cherude mia Israel pidaarãmaa ùraa chiwidi jarait'ee. ¿Mi, Ak'õre Waibiapa mãga jara bi! Ma ewatedeepa k'awaapiit'ee mia ãramaa oopi k'inia bi mãik'aapa mãga oo k'inia p'anadait'ee, t'ãripa k'inia p'anadairã.'
(*Jer 31.33*)

17 Mãga jarap'eda, ichiaba jaraji:

'Mia waa k'irãpa-e pait'ee ãrapa p'ek'au k'achia oopatap'edaa.'
(*Jer 31.34*)

18 Tachi Ak'õrepa mãgá p'ek'au k'achia waa k'irãpa-e pait'eeda ada perã, k'awa p'ani Jesús piuda k'ãyaara ne-inaa pipiara wê-e p'ek'au k'achia wêepapiit'ee.

It'aa t'ĩdak'ãri, Tachi Ak'õre k'ait'a wãdai

19 Mãpai ïpemaarã, Jesucristo waa bat'ada k'aurepa nãgaweda tachi panadai Tachi Ak'õre bimaa.

20 ¿Sãga jãma panadaima? K'irãpãti Ak'õre te waibiade chi cuarto edupiara t'iak'au baji p'aru teesoo bipa, eperãarã t'ĩunaadamerã Tachi Ak'õre badamãi. Mamãda Jesucristo kurusode piuk'ãri, Tachi Ak'õrepa ma p'aru teesoo bi jëpiji ak'ipiit'ee ma k'ãyaara ne-inaa chiwidi biit'ee, ma k'aurepa eperãarã t'ĩudamerã ichi bimãi. Mãgí Jesús k'ap'ia chok'ai p'irabaida. Ma k'aurepata tachi it'aa t'ĩdak'ãri, it'ari t'ĩudai Tachi Ak'õre bimãi.

21 Ma awara Cristo, tachi P'aareerã Poro Waibia perã, irua Tachi Ak'õre it'aripema te ak'ipari.

22 Mapa it'aa t'ĩmaa bide t'ãri pia wādama Tachi Ak'õre k'ait'a. Irua oopi bik'a oo k'inia p'anadama māik'aapa ijāadama irua tachi p'ek'au k'achia wēe ak'i bi. K'ĩsia p'ua p'ananaadama tachia p'ek'au k'achia oopatap'edaa k'aurepa, Cristo waapa ma jōma wēpapida perã māik'aapa ne-inaa k'achia oo amaa k'inia p'anida ada perã paniapa siidak'ãri.

23 Māgapai-epi. Ichita p'anadama tachi p'anadap'edaak'a naa t'ãriipa ijāadak'ãri, k'awa p'anadairã Tachi Ak'õrepa teeit'ee ne-inaa jōma ichia k'ĩsia iru bi tachi-it'ee. ¶Tachi Ak'õrepa ichita oopari ichia jara bik'a!

24 Jiridama chik'aripapataadait'ee, tachi jōmaweda chik'inia p'anapataadait'ee māik'aapa ne-inaa pia oopataadait'ee.

25 P'ananaadama awaraarāk'a, chi cheda-e p'anirã Tachi Ak'õre Ūraa ūride. Ma k'ãyaara chip'edaidap'eda, chik'aripa p'anadama pipiara ijāadait'ee, Tachi Ak'õre ewari waibia ewate paru misa. Ma ewate Tachi Ak'õrepa ak'it'ee eperãarãpa pia māik'aapa k'achia oopatap'edaa.

26 Ijāadak'ãri Tachi Ak'õrepa wāarata jara pēida Cristode, tachia oo k'iniata oo wāruta pirã, ijāa amaa k'iniapa, k'ĩsiadaik'araa bi awaraa ne-inaapa tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapii. Cristo awara ne-inaa wē-e tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapiit'ee.

27 Chi māga ijāada-e p'anirãpa āchi piuda waaweidaipia bi, ai t'ēepai Tachi Ak'õrepa āchia k'achia oopatap'edaa ak'ik'ãri, āchi pēiit'ee perã t'ipitau jērajēraa jira bide. Mamaata wādait'ee jōma

Tachi Ak'õre jua ek'ari p'ana k'iniadak'aa p'anĩrã.

²⁸ Chonaarãweda eperãpa ooamaa bak'ãri Moisepa p'ãdade jara bik'a, mãgipa p'ek'au k'achia oo bi unudap'edaarãpa, omé maa-e pirã õpee, jara-pachida ãchi poroorãmaa. Mãga k'awaadak'ãri, peet'aapachida, chupiria k'awada-ee.

²⁹ Chonaarãweda mãga paji pirã, ¿audupiarã Tachi Ak'õrepa nãgĩrã miapi-e paik'ã? Ijãa amaa wãda Jesucristota Tachi Ak'õre Warra mãik'aapa Tachi Ak'õre Jaurepa oo bi eperãarã k'aripait'ee Tachi Ak'õredempema-e. Ma awara jara p'anĩ ichi Ũraa chiwidi jara bik'a Cristo waa bat'ada k'aurepa eperãarã p'ek'au k'achia wēpapi-e mãik'aapa mãgã p'ek'au k'achia wēe p'anada-e Ak'õre k'ĩrapite.

³⁰ K'awa p'anĩ Tachi Ak'õrepa mãgĩrã miapiit'ee ichia jarada perã:

'Miata p'ek'au k'achia oopataarã miapiit'ee. Miata ãchi k'achia ooit'ee ãchia ne-inaa k'achia oopata pari.' *(Dt 32.35)*

Ichiaba ichi ũraa p'ãdade jara bi:

'Tachi Ak'õrépata ak'it'ee ichi eperãarãpa ne-inaa pia mãik'aapa k'achia oopatap'edaa.' *(Dt 32.36)*

³¹ Tachi Ak'õre Waibia ichita bapari. Ichi k'ĩraudaru pirã tachi ome, tachia waaweepa p'oyaa chooda-e pai.

³² Mamĩda k'irãpãti parãpa naa Cristode ijãadak'ãri, chupiria jõnadap'edaa. Tachi Ak'õrepa parãmaa k'awapiji ichi ũraa chiwidide jara bi Cristode. Maap'eda awaraarãpa parã miapijida mĩda, choopachida ijãa p'anadap'edaa perã.

³³ Edaare choopachida ijãadak'aa beerãpa ik'achia jarapatap'edaa mãik'aapa parã oo iru

p'anapataadap'edaa apemaarã taide. Ma awara parãpa unudak'ãri pãchi ñpemaarã Cristo k'aurepa mägá chupiria chitoni, k'aripapachida.

³⁴ Ichiaba chupiria k'awaa jõnapachida ijãapataarã carcelde p'ani mãik'aapa ãra k'aripajida. Parã o-ia p'anapachida ijãadak'aa beerãpa pãchi net'aa jõma jãri atadak'ãri, k'awa p'anadap'edaa perã it'ari iru p'ani ne-inaa pi-iara. Ma ne-inaa jõma Tachi Ak'õrepa k'isia iru bi tachi-it'ee jõ-e pait'ee.

³⁵ Jõma ma et'ewa jarada wãara perã, waaweenáati. Tachi Ak'õrepa k'isia iru bi parãmaa ne-inaa pi-ia teeit'ee.

³⁶ Mapa choo p'anapatáati pãchi ijãa p'anide Tachi Ak'õrepa oopi bik'a oodait'ee. Mãga ooruta pirã, unudait'ee jõma irua jarada teeit'ee parãmaa.

³⁷ K'irãpãti irua jarada:

'Taarã-e nide chi cheit'ee bita cheit'ee. Taarã-e pait'ee.

³⁸ P'ek'au k'achia wëe p'anirã mide ijãapata perã, mi ome p'anadait'ee. Mamãda waya naa para badak'a ijãada-e p'aneeruta pirã, mi o-ia ba-e pait'ee ãra ome.' *(Hab 2.3-4)*

³⁹ Tachi Ak'õrepa mãga jaraji mĩda, tachita atuada-e pait'ee ma ijãada-eerãk'a, Cristode wãara ijãapata perã. Maperãpi irua tachi k'aripait'ee irumaa parutamaa.

11

Chonaarãpa ijãapatap'edaak'a ijãadaipia bi

¹ ¿K'ãata jara k'inia bima Tachi Ak'õrede ijãapari? Ijãapata perã k'awa p'ani wãarata uchait'ee Tachi

Ak'õrepa jara bik'a, waide m̃aga unuda-e p'ani m̃ida.

² Tachi chonaarãpa m̃agá ijãa p'anapatap'edaa perã, Tachi Ak'õrepa ãra pia ak'iji.

³ Ijãapata perã tachia k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa na p'ek'au eujã m̃aik'aapa pajã ooji ichi pedeepapai. Mapa írá tachia jõmaweda unu p'ani irua ooda ne-inaa wẽ-e padadeepa.

⁴ Abelpa ijãa bada perã, Tachi Ak'õremaa ne-inaa pipiara teeji Caínpa teeda k'ãyaara. Mapa Tachi Ak'õrepa pia ak'iji Abelpa teeda m̃aik'aapa irumaa jaraji: “Pí pia bapari mi k'írapite.” Abel piuji m̃ida, at'ãri tachimaa k'awaapipari Tachi Ak'õrede ijãadaipia bi m̃aik'aapa oodaipia bi irua k'inia bik'a.

⁵ Enocpa ijãa bada perã, Tachi Ak'õrepa ateeji na p'ek'au eujãdeepa, piu-ee. Maperã iru ik'aawa p'anapatap'edaarãpa waa unuda-e paji. Ma ateei naaweda Ak'õrepa jaraji: “Enocpa mi t'ãri o-íapiparida aji, mi k'írapite pia bapari perã.”

⁶ Mam̃ida eperãpa Tachi Ak'õrede ijãa-e bi píra, Tachi Ak'õre p'oyaa t'ãri o-íapi-e. Mapa eperã it'aa t'ímaa bak'ãri, Tachi Ak'õremaa k'ait'aara wã k'inia bi píra, ijãaipia bi Tachi Ak'õre ichita bapari. Ichi-aba ijãaipia bi Tachi Ak'õrepa k'aripapari ichide pipiara ijãarutaarã.

⁷ Noépa ijãaji Tachi Ak'õrepa jarak'ãri na p'ek'au eujã jõma paniapa ũut'aait'ee, m̃aga waide unuda-e paji m̃ida. Tachi Ak'õre waawee bada perã, ooji barco choma ichi èreerã ome bataudait'ee, m̃agá piuda-e pait'ee. Ma barco m̃agá ook'ãri, apemaarãmaa ak'ipiji ichia ijãa bi. M̃aga unujida m̃ida ijãada-e paji. Maperãpi k'iniijida. Mam̃ida

Noépa ijãa bada perã, Ak'õrepa jaraji: “Noé pia bapari mi k'ĩrapite.”

⁸ Abrahampa ijãa bada perã, Tachi Ak'õrepa jarak'ãri wãmerã ichia teeit'ee pada eujãdee, Abraham uchijaji ichi eujãdeepa. Mamãda k'awa-e paji sãmaa wãru.

⁹ Abrahampa ijãa bada perã, banaji ma eujã jaradade. Bapachi te ne-edeo oodade awaraa eujãdepemaarãpa oopatap'edaak'a. Ichiaba mãgá p'anapachida Isaac mãik'aapa Jacob, ijãadap'edaa perã Tachi Ak'õrepa jarada; ma eujã teeit'ee ãchi ëreerãmaa.

¹⁰ Abraham mãgá bapachi ijãa bada perã Tachi Ak'õrepa ichi ateeit'ee ichia p'uuru oodamaa; ma p'uuru jõ-e pait'ee.

¹¹ Abraham audú chonaa baji warra ooit'ee. Ichiaba Sara warra t'ok'aa paji. Mamãda Tachi Ak'õrepa warra oopiji Abrahammaa, ijãa bada perã Tachi Ak'õrepa ooit'ee ichia jaradak'a.

¹² Mãpai Abraham eperã piudak'a baji mĩda, warrarã chok'ara irudeepa uchijajida, lucero pajãde nĩbik'a mãik'aapa p'usa ide ipu tau nãusaa nĩbik'a.

¹³ Ma eperãarã jõmaarãpa ijãa p'anapachida ãchi piurutamaa, at'ãri jõma Tachi Ak'õrepa jarada teeit'ee ãramaa unuda-e paji mĩda. Mamãda ijãa p'anadap'edaa perã, k'awa p'anajida Tachi Ak'õrepa ooit'ee ichia jaradak'a. Mapa o-ĩa k'ĩsiadak'ãri ãchia ne-inaa iru p'anadait'ee Ak'õre juadeepa, apemaarãmaa jarajida ma eujã ãchi p'anadap'edaamãi wãara ãchide-e paji.

¹⁴ Mãga jarajida it'aripema eujãde k'ĩsia p'anadap'edaa perã.

15 Ñchi uchiadap'edaa eujãde k'ĩsia p'anadap'edaa paara, waya ãpĩtee wãk'ajida.

16 Mamĩda wã k'inia p'anajida p'anapataade it'aripema eujãde, mãgí na p'ek'au eujã k'ãyaara pipiara bairã. Mãga k'ĩsia p'anadap'edaa perã, Tachi Ak'õre k'ĩra nejasia-e ãchi Ak'õre Waibia pait'ee. Irua ãra-it'ee p'uuru oo iru bi ichi truade.

17 Tachi Ak'õrepa k'awaa k'inia baji Abrahampa irude wãara ijãa bi wa mãga-e. Maperã jaraji Abrahammaa chi warra Isaac peemerã mãik'aapa paamerã ichi-it'ee.

18 Abrahampa ijãa bada perã, mãgá peeit'ee paji chi warra apai Sara ome iru bada, Tachi Ak'õrepa ai naaweda Abrahammaa jaraji mĩda:

'Mia Isaacdepa uchiadait'eerã pia ak'it'ee pi mide ijãapari perã.' *(Gn 21.12)*

19 Abrahampa ijãaji Tachi Ak'õrepa eperã piuda chok'ai p'irabaipii. Wãara mãga pik'a baji Isaac ome. Piuda p'irabaidak'a baji, chi ak'õrepa peei naaweda, Tachi Ak'õrepa peenaapáde ada perã.

20 Isaacpa ijãa bada perã, Tachi Ak'õrepa jarapidak'a jaraji Jacobmaa mãik'aapa Esaumaa. It'aa iidiji Tachi Ak'õrepa Jacob Esau ome pia ak'i bapariimerã.

21 Jacobpa Ak'õrede ijãa bada perã, ichi piut'ee pak'ãri, it'aa iidiji Tachi Ak'õrepa José warrarã bendiciamerã. Chonaa bada perã, ichi bordonde t'idik'aji mãga ook'ãri.

22 Josepa Tachi Ak'õrepa jarada ijãada perã, ichi piut'ee pak'ãri, chi arii p'anadap'edaarãmaa jaraji

Israel pidaarã Egipto eujãdeepa uchiadait'ee. Ichi-aba jaraji mãga p'asak'ãri, ãrapa ichi b̃iri auk'a ateedamerã.

²³ Moisés ak'õreerãpa ijãa p'anadap'edaa perã, Moisés t'ok'ãri mãik'aapa k'ĩra wãree unudak'ãri, atane õpee mera bijida. Rey pedee waaweeda-e paji, irua jaraji mĩda imik'ĩra warra chak'eerã jõmaweda peepiit'ee.

²⁴ Moisepa ijãa bada perã, chonaa pak'ãri, Faraón k'au warrak'a pa k'inia-e paji.

²⁵ Ma k'ãyaara apemaarã Israel pidaarã chupiria chitooni ome auk'a ba k'inia baji mimia chaaree oomaa, p'ek'au k'achia ode o-ĩa nipai k'ãyaara.

²⁶ K'ĩsiaji pipiara bai chupiria nĩbait'ee Tachi Ak'õredeerã ome, ni p'ani misa Tachi Ak'õrepa peiit'ee bi ãchi k'aripamerã, Egiptodepema ne-inaa pia iru bai k'ãyaara. Mãga k'ĩsiaji k'awa bada perã Tachi Ak'õrepa teeit'eeda ada pipiara bi.

²⁷ Moisepa ijãa bada perã wãji Egipto eujãdeepa, rey k'ĩrau bi waawee-ee. K'awa baji Tachi Ak'õre ichi ome bi, ichi taupa unu-e paji mĩda.

²⁸ Moisepa ijãa bada perã Tachi Ak'õrepa Israel pidaarã k'aripai, ãramaa Pascua fiesta oopiji. Mãgide oveja peepiji, maap'eda ãra te t'ĩupata i chaa waa jĩap'epiji *hisopo* jua chak'eerãpa. Mãga oojida ãchi warrarã naapemaarã peepiamaapa, Tachi Ak'õrepa jarada perã ichi ángel peiit'ee Egipto pidaarã warrarã naapemaarã peede.

²⁹ Israel pidaarãpa ijãa p'anadap'edaa perã, Mar Rojo p'oo bide wãyaajida eujã pania wëe bik'a. Mamĩda Egipto pidaarã auk'a wãyaadait'ee pak'ãri, jõma toida k'iniijida.

³⁰ Israel pidaarãpa ijãa p'anadap'edaa perã, ewari siete parumaa ewari chaa p'irrabaijida Jericó p'uuru ik'aawa, Tachi Ak'õrepa jaradak'a oodamerã. Mãgá oodap'eda, Tachi Ak'õrepa murralla choma ma p'uuru t'iak'au bada baaiji.

³¹ Prostituta Rahabpa Tachi Ak'õrede ijãa bada perã, ichi temãi o-ãa t'ĩupiji Josuépa eperãarã omé pëida; ma p'uuru ak'ide chedap'edaarã. Maperã piu-e paji apemaarã ma p'uurude ijãadak'aa beerãk'a, Israel pidaarãpa ma p'uuru jõt'aa chedak'ãri.

³² ¿K'ãata waa jaraima? P'oyaa jõma jara-e jua araa-e perã jarait'ee Gedeónpa ooda, Baracpa, Sansonpa, Jeftepa, Davidpa mãik'aapa Samuelpa oodap'edaa, Tachi Ak'õre pedee jarapataarãpa oodap'edaa paara.

³³ Mãgãrãpa ijãa p'anadap'edaa perã, Tachi Ak'õrepa ãchi k'aripaji nãga oodamerã. Ûk'uru jura chõo p'oyaaajida; awaraarãpa pia ak'ijida ãchi jua ek'ari p'anadap'edaarã; awaraarãpa unujida Tachi Ak'õrepa ooit'eeda ada ãchi chonaarã k'aripait'ee; awaraarãpa león it'ai jãapijida, Tachi Ak'õrepa k'aripap'eda;

³⁴ Awaraarã t'ipitaudeepa paa-ee uchijida; awaraarã chok'ai uchijida espadapa pee k'inia p'anadap'edaarã juadeepa; ùk'uru juatau t'ũmaa p'anadak'ãri, Tachi Ak'õrepa juataura papiji; awaraarã Tachi Ak'õrepa sõcharra papip'eda, chõojida ãchi k'ĩra unuamaa iru p'anapataarã ome; ùk'uruurãpa ãchi eujãdeepa jërek'oojida awaraa eujãdepema chõode chedap'edaarãpa.

³⁵ Ichiaba wëraarã ùk'uruurãpa Tachi Ak'õrede ijãa p'anadap'edaa perã, unujida ãchia k'inia

iru p'anadap'edaa piudap'edaarã chok'ai p'irabairuta.

Jõdee, ijãa p'anajida mĩda, ũk'uru piu k'achia piujida. Ijãadak'aa beerãpa mãgĩrã jita atadak'ãri, mãgapachida: “Pëida-eda apachida, Cristode ijãa amaarutamaa”. Mamĩda mãga ooda-e paji. Maperã piujida. Æchia k'awajida piudap'eda, Tachi Ak'õrepa ãchi waya chok'ai p'irabaiiit'ee iru ome p'anapataadamerã, waa piuda-ee.

³⁶ Ichiaba ijãadak'aa beerãpa ũk'uru imik'ĩraarãmaa ik'achia jarajida mãik'aapa wĩjida. Ma awara cadenapa jĩdap'eda, carcelde t'i nĩbijida.

³⁷ Awaraarã mãupa bat'a peejida maa-e pirã ser-ruchopa esajĩak'a t'oop'e peejida. Ũk'uru peejida espadapa. Ũk'uru chupĩria oveja e maa-e pirã cabra e jĩ nipapachida; jarra oopachida mãik'aapa chĩrapa ãra k'achia ooruta choopachida.

³⁸ Na p'ek'au eujãde ichita p'anadaik'araa baji, ãchi ik'aawa p'anadap'edaarã k'ãyaara pipiara p'anadap'edaa perã. Mãga p'anajida Tachi Ak'õrede ijãa p'anadap'edaa perã. Nipapachida eujã pania wëe bide mãik'aapa mëe, eera jëra bimãi. Maapai p'anapachida yooro te uriade mãik'aapa mãu te uriade.

³⁹ Ma jõmaarãpa Tachi Ak'õrede ijãa p'anadap'edaa perã, irua ãra k'aripaji mãik'aapa pia ak'iji. Mamĩda piudai naaweda, Tachi Ak'õrepa ãramaa teeit'eeda ada maarepida unuda-e paji.

⁴⁰ Irua k'inia baji ãrapa ne-inaa pipiara iru p'anadamerã tachi ome auk'a. Iru ũraa chiwidi k'aurepa wëpapiji ãrapa p'ek'au k'achia oopatap'edaa tachide ome auk'a, jõmaweda p'ek'au

k'achia wēe p'anadamerã ichi k'ĩrapite.

12

Choodaipia bi Cristode ijãa p'anide

¹ Mãpai ma ijãa p'anadap'edaarã chok'araarãpa tachi ak'ímaa p'anadairã Ak'õre truadeepa, p'anapataadãma ãra p'anapatap'edaak'a. Ara p'irapataarã jĩp'a p'irapatak'a panadait'ee ãchi p'ira wãrutamaa, mãga pik'a Cristode ijãadãma. Oo amaadãma p'ek'au k'achia mãik'aapa ne-inaa Tachi Ak'õrepa oopi-e bi. Jĩp'a oodãma Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a, irumaa p'anandaruta misa.

² Mãga oo p'anide k'ĩsiadãma Jesucristode, irua naapiara ijãa bada perã ichi piurumaa. Írá ichia mãgã tachi k'aripapari, pipiara ijãa wãdamerã piurutamaa. Ichi kurusode chupiria piuk'ãri, k'ĩra nejasia-e paji mãgã piut'ee, k'awa bada perã chupiria nĩbap'eda, o-ĩa bait'ee. Mãgã írá su-ak'i bi Tachi Ak'õre su-ak'i beepari juaraare.

³ Parãpa k'ĩsiadaipia bi Jesús chupiria nĩbada ijãadak'aa beerã k'aurepa. Æchia ijãadaamaa p'anajida irua oda unudak'ãri mãik'aapa irua jarada ũridak'ãri. Mãgã oojida mãida, iru choopachi. Mãgã parã auk'a choodaipia bi irude ijãa p'anide. Sēdaik'araa bi mãik'aapa p'oyaa choo-eda adaik'araa bi.

⁴ Parã mãgã choo jõnide, waide p'ek'au k'achia oopi k'inia p'anĩrãpa parã peeda-e p'ani Jesús peedap'edaak'a.

⁵ ¿K'ĩra atua p'anik'ã Tachi Ak'õrepa parã ũraada, eperãpa chi warra ũraa bik'a? Iru ũraa p'ãdade jara bi:

‘Warra, pia k’ĩsĩaji Tachi Ak’õrepa jarateek’ãri itria pik’a bide. Irua k’irãpapak’ãri pia ne-inaa k’achia oopata, k’ĩra pia-ee beenáaji.

⁶ Tachi Ak’õrepa mǎgá itria pik’a bide ak’ipipari pi k’inia iru bi mǎik’aapa wimaa pik’a bide miapik’ãri, ak’ipipari wãara pi ichi warra.’ *(Pr 3.11-12)*

⁷ Mapa choo p’anadaipia bi mia jõnide, Tachi Ak’õrepa jarateemaa bairã na eujãdepema ak’õrepa ooparik’a. Mǎga oopari ichia k’inia bita oo k’awaadamerã. Na eujãdepema ak’õreerãpa ãchi warrarã ùraapata mǎik’aapa itriapata ne-inaa k’achia oodak’ãri.

⁸ Mǎgá ichiaba Tachi Ak’õrepa oopari. Mǎga oo-e pirã, parã ichi warrarã-e; jĩp’a awaraa ak’õredepema.

⁹ Tachi k’aipée p’anadak’ãri, ak’õreerãpa itriapachida ne-inaa k’achia oodak’ãri. Mapa tachia ãra waawee p’anapachida. Mǎgá bi pirã ak’õreerã na eujãdepema ome, Tachi Ak’õre audupiarã waaweedaipia bi irua tachi wimaa pik’a iru bak’ãri, iru ome ichita p’anapataadait’ee perã.

¹⁰ Taarã-e nide tachi k’aipée weda tachi ak’õreerãpa ùraapachida mǎik’aapa itriapachida tachimaa ne-inaa oopi k’inia p’anadak’ãri. Jõdee Tachi Ak’õrépata ichita pia ùraapari mǎik’aapa itriapari pipiarã p’anapataadamerã, t’ãri pia ichik’a.

¹¹ Tachi Ak’õrepa tachi itriamaa bi misa, k’ĩra pia-ee p’anapata. Mamĩda ma t’ẽepai pia k’ĩsia p’aneedak’ãri, oo k’awaa wãpata irua oopi k’inia bik’a mǎik’aapa k’ãiwee p’anapata.

¹² Maperã t’ãridepai choopatãati ijãa p’anide.

Parã ùk'uru p'irapataarãk'ata p'ani. Mãirã ñyapaadaidak'ãri, juatau t'ũmaadaipata mãik'aapa biiri wëredaipata. ¡Mãgá p'ananáati!

¹³ Ma k'ãyaara naawedapema oodap'edaak'a pia oopatáati Tachi Ak'õrepa parãmaa oopi bik'a. Mãga ooruta pirã, pia ijãada-e p'anirã pia ijãapidai. Parãpa oo p'anapatak'a áchia auk'a oo k'inia p'anadai.

K'ĩrak'aupai Tachi Ak'õre Ûraa ùri k'iniada-e pai

¹⁴ Jiridaipia bi k'ãiwee p'anapataadait'ee jõmaarã ome mãik'aapa oo p'anapatáati Tachi Ak'õrepa oopi bik'a. Mãga oodaipia bi k'awa p'anadairã Tachi Ak'õrepa oopi bik'a ooda-e p'anirã irumaa p'oyaa wãda-e.

¹⁵ ¡K'ĩrak'aupai ijãa amaa p'aneedai Ak'õrepa Jesu-cristo pëida, ichia tachi k'inia iru bairã! Ichiaba apidaapa ùridaik'araa bi ijãa amaapi k'inia p'anirãpa jaratee p'ani Jesucristopa oodade. Ma jaratee p'ani neera k'achíak'ata bi, todak'ãri, chok'ara peepari perã.

¹⁶ Apida awaraa ome k'ãik'araa bi, miak'ãi-e bi pirã. Ichiaba oodaik'araa bi Esaúpa oodak'a. Ichia Tachi Ak'õre waawee'aa paji. Jacobmaa teeji chi ak'õre net'aa atait'ee pada mãik'aapa Tachi Ak'õrepa iru pia ak'iit'ee pada, warra naapema pada perã. Mãga teeji chik'o p'arat'u abaa pari.

¹⁷ Parãpa k'awa p'ani ma t'ëepai pia k'ĩsiak'ãri, chi ak'õrepa teit'ee pada net'aa audú ata k'inia baji mãik'aapa audú k'inia baji Tachi Ak'õrepa ichi pia ak'imerã. Mamãda audupai jëjeji mĩda, mãga uchiae paji, ai naaweda chi ak'õrepa jarada perã Tachi

Ak'õrepa jarapidak'a; Jacob pipiara ak'it'ee Esau k'ãyaara.

18 ¡K'ĩsĩati! Tachi Ak'õre Ũraa chiwidi k'aurepa, parã iru k'ait'aara wãpata Israel pidaarã wãdap'edaa k'ãyaara, irua Moisemaa jarada k'aurepa. Naaweda irua Moisemaa pedeeji ee it'ia bideepa, mama bada perã. Maapai tachi chonaarã mǎgĩ ee it'ia bi k'ait'a wãdap'eda, t'ipitau it'aa urua nĩbik'a unujida. Ichiaba unujida p'ãriu jĩararak'a ma ee aneu cheru. Ma awara ũrijida nãumia pururua nĩbi mǎik'aapa pa jĩwaa nĩbi.

19 Mǎga unudak'ãri, ichiaba ũrijida trompeta jĩwaa nĩbi mǎik'aapa Tachi Ak'õre ãchima pedeemaa bi. Chi mǎga ũridap'edaarã audú p'era jõnipa chupiria iidijida Moisemaa, Tachi Ak'õrepa ãchima waa pedeenamerã.

20 Mǎga oojida p'oyaa chooda-e pada perã Tachi Ak'õrepa jarak'ãri:

'Chi t'iaru na eede, ne-animal paara, peet'áati mǎupa.'

(Ex 19.12-13)

21 Ma ewate jõmaarãta p'era para baji. Mapa Moisepa pida mǎgaji:

'Mi audú p'era nĩbida aji.'

(Dt 9.19)

22 Jõdee mǎga-e parã ome. Jĩp'a it'aa t'ĩmaa bide k'ait'a wã p'ani Tachi Ak'õre bimaa it'aripema eede t'ĩjarapata Siõn mǎik'aapa Tachi Ak'õre, chi ichita chok'ai bi, k'ĩrapite panapata it'aripema p'uuru Jerusalende. Mama unu p'ani angeleerã cho-k'ara see jõni, o-ĩa k'ari para bi.

23 Ichiaba mama unu p'ani Tachi Ak'õre warrarã, chi it'ari t'ĩ p'ã jëra bĩrã. Mǎgĩrã jõma Tachi Ak'õre warra naapemaarãk'a, Jesucristode

ijãapata perã. Mama ichiaba unu p'ani Tachi Ak'õre, na p'ek'au eujãdepemaarãpa piã mãik'aapa k'achia oopata ak'ipari. Ma awara unu p'ani chonaarãwedapema ijãa p'anapatap'edaarã, p'ek'au k'achia wëe p'ani Cristo k'aurepa.

²⁴ Mama unu p'ani Jesús, Tachi Ak'õrepa pëida ichi ùraa chiwidi jaramerã. Mama iru waa jãap'eda k'aurepa Tachi Ak'õre bimãi, parã p'ek'au k'achia wëe p'ani iru k'irapite. Ma waa awara bi Abel waa k'ãyaara. Tachi Ak'õrepa Abel waa unuk'ãri, chi Abel peeda k'achia oo k'inia baji. Mamãda Cristo waa unuk'ãri, irude ijãapataarã p'ek'au k'achia wëpapida perã mãgí waapa, k'achia oo k'iniak'aa Tachi Ak'õrepa.

²⁵ Mapa parãpa Tachi Ak'õre Ùraa ùridaipia bi. Ma ee it'ia bideepa pedee k'ãri, Tachi Ak'õrepa chupiria k'awa-e paji pirã ichi ùraa ùridaamaa p'anadap'edaarã, audupiarã tachi iru juadeepa uchiada-e pai, ùridaamaa p'ani pirã iru ùraa jara pëida it'ariipa ichi Warra k'ap'ia pari.

²⁶ Ma ewate Tachi Ak'õrepa pedee k'ãri, eujã wëre jira ataji. Mamãda irapema ewari jara bi:

'Ewari cherude eujã waya wëre jira atait'eeda a bi,
pajã paara.' *(Hag 2.6)*

²⁷ Mãgí pedee waya jara k'inia bi ma wëre jira atarude Tachi Ak'õrepa jõt'aait'ee ichia ooda na p'ek'au eujãde nĩbi mãik'aapa pajãde nĩbi. Jõdee ne-inaa it'aripema mãik'aapa ichide ijãapataarã ichiak'au biit'ee.

²⁸ Mãgá tachi, Tachi Ak'õre trua wërek'aade p'anadait'ee perã, gracias jaradãma irumaa mãik'aapa oodãma irua oopi bik'a, t'ãriipa mãga

oo k'inia p'anadairã. Ma awara Tachi Ak'õre waaweedáma, irua mãga k'inia bairã.

²⁹ Ma jõma oodáma Tachi Ak'õrepa ichi ãraa ãri k'iniadak'aa p'anãrã k'achia ooit'ee perã. Ooit'ee t'ipitaupa ne-inaa paa jõt'aaparik'a.

13

Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a oodaipia bi

¹ Chik'inia p'anapatáati. Mãga p'anapataadaipia bi Cristode ijãapataarã, iru k'aurepa ãpemaarã p'anadairã.

² Parãmaa te iidi chedak'ãri, wãak'anáati. Tachi chonaarãpa te wãak'ada-ee, t'ãpupachida ãchi temã pacherutaarãmaa. Ûk'uruurãpa k'awada-ee, angeleerã k'ãipijida.

³ K'irãpãti mãik'aapa k'aripapatáati carcelde p'anãrã Cristo k'aurepa. Chupãria k'awáati parã jida mãga p'anedai perã. Ichiaba ijãadak'aa beerãpa parã k'õp'ãyoorã miapi p'anadak'ãri Cristo k'aurepa, k'aripapatáati, parã jida mãga p'anadap'edaa perã.

⁴ Miak'ãi p'anãrã awaraarã ome k'ãináati, Tachi Ak'õrepa jara bairã chi miak'ãidapa awaraa iru baik'araa bi. Ichiaba tuu bãpa awaraarã jirãik'araa bi mãrã ome k'ãiit'ee. Tachi Ak'õrepa chi mãga oo p'anãrã k'achia ooit'eeda a bi.

⁵ P'arat'a waibia ichita jirãináati waa k'inia bairã. O-ã p'anãti pãchia iru p'anã omepai, Tachi Ak'õrepa jara bairã:

'Mia pi ak'i amaa-e. Ewari apida ituaba atabãi-e.'

(Dt 31.8)

⁶ Mapa waawee-ee tachia jaradaipia bi:

‘Tachi Ak’õrépata mi k’aripapari. Mapa mia
eperãarã jua waawee-e bi.’ (Sal 118.6)

*Ijãadaipia bi naawedapema jarateepataarãpa
jarateedap'edaa*

⁷ Naawedapema jarateepataarã k'irãpáti. Mãgĩrãpa áchi piurutamaa ijãapachida Jesucristopapai eperãarã o k'achiadeepa k'aripa atai. Mãga parãmaa pia jarateepachida, auk'a ijãa p'anapataadamerã. Mapa ãrak'a ijãapatáati.

⁸ Jesucristo awara pa-e pait'ee. Naawedape-
maarã o k'achiadeepa k'aripa ataji, ñrapemaarã
auk'a k'aripapari mãik'aapa waide t'oda-e
p'anadait'eerã auk'a k'aripait'ee.

⁹ Parãmaa naawedapema jarateepataarãpa jara-
pachida Tachi Ak'õrepa Jesucristo pëiji eperãarã
o k'achiadeepa k'aripa atade, tachi k'inia iru
bapari perã. Ma wãara perã, t'ãripa waapiara
ijãadama irude. Ijãanáati awaraa ne-inaa k'ĩra
t'ãdoo jarateepataarã pedee. Mãirãpa jara p'ani
Tachi Ak'õrepa eperãarã k'aripapari k'o p'anadairã
ne-animalaarã peedap'eda, paadap'edaa altarde.
Mamĩda mãga oo bĩpa apida p'ek'au k'achia wëe
bak'aa Tachi Ak'õre k'ĩrapite.

¹⁰ Moisepa p'ãdade jara bik'a oo p'anĩrãpa p'oyaa
k'awada-e Cristopa áchi pari kurusode ooda.

¹¹ Ma jara bik'a oodak'ãri, p'aareerã poro
waibiapa ne-animal waa atap'eda, atepari ma
cuarto edupiara bide Tachi Ak'õre te waibiade.
Mãgĩ waa bĩpari Tachi Ak'õre bimãi eperãarã
miapinaamerã áchia p'ek'au k'achia oopata
k'aurepa. Mamĩda ma ne-animal peeda k'ap'ia
p'uurudeepa taawaa atepata paadait'ee.

12 Jõdee Jesús p'uurudeepa taawaa ateejida m̄aik'aapa mama miapijida piurumaa. M̄agá piuda perã eperãarã pari, ãchia p'ek'au k'achia oopatap'edaa wēpapiji ichi waa bat'ada k'aurepa. M̄aga ooji ãchi p'ek'au wēe p'aneedamerã Tachi Ak'õre k'ĩrapite.

13 Moisepa p'ãdade jara bi k'achia baji piut'ee p'uurude taawa. M̄aga baji m̄ida, Cristo m̄agá piuji k'ĩra unuamaa iru p'anadap'edaa perã. Mam̄ida irua m̄agide k'ĩsia-e paji k'awa bada perã piut'ee tachi pari. Mapa wãdáma iru ome p'uurudeepa taawaa pik'a. Uchiadáma ma chonaarãwedapema ũraa jua ek'ariipa p'ananadait'ee ũraa chiwidi jua ek'ari, tachi k'ĩra unuamaa iru p'ani m̄ida Cristo iru p'anadap'edaak'a. K'ĩsiada-ee, waapiara irude ijãadáma.

14 Na p'ek'au eujãde p'uuru apida ichita ba-e pait'ee. Maperã tuchia k'ĩsia p'ani it'aripema p'uuru k'ĩra wãreede. Mamata p'anapataadait'ee Tachi Ak'õre ome.

15 M̄apai Jesucristo m̄agá piuda perã tachi pari m̄aik'aapa tachi k'aripapari perã, it'aa t'ĩmaa bide ip'ii jaradáma: “Ak'õre, pi ichita t'ãri pia bapari, Jesús tai k'aripamerã p̄eida perã.”

16 Ichiaba k'ĩra atuanáati chik'aripa p'anapataadait'ee m̄aik'aapa wēe beerãmaa teedait'ee pãchia iru p'ani net'aadepema, Tachi Ak'õrepa m̄agata k'inia bairã. M̄aga oodak'ãri, Tachi Ak'õre t'ãri o-ĩapidai.

17 Ma awara oopatáati pãchi ak'ipataarãpa jara p'anik'a, ãchia parã ak'i p'anadairã m̄aik'aapa parã k'aripa p'anadairã Tachi Ak'õre Ũraa

k'awaadamerã. It'aa t'ĩmaa p'anide ãrãpata jaradait'ee ãchia parã ak'i p'anadap'edaa mãik'aapa parãpa oodap'edaa. Maperã oo p'ani pirã ãchia jara p'anik'a, ãchi o-ĩa p'anadait'ee Tachi Ak'õre k'ĩrapite, parãpa ijãapata perã. Mamĩda mãga oodae pirã, ãchi k'ĩsia p'ua p'anadait'ee iru k'ĩrapite.

¹⁸ It'aa t'ĩpatãati Tachi Ak'õremaa tai pari. Taipa k'awa p'ani irua pia p'anaut'ee. Tachi Ak'õrepa tai k'ĩsia p'ua k'ĩsiapi-e, irua oopi bik'a oo p'anadairã mãik'aapa mãga oo k'inia p'ani jai-idaarutamaa.

¹⁹ Ichiaba mia enenee nĩbi it'aa t'ĩpataadamerã mi pari Tachi Ak'õrepa mi k'aripamerã, waya isapai wã k'inia bairã parã ak'ide.

Na k'art'a p'ã aupak'ãri ũraada

²⁰ Tachi Ak'õrepata tachi k'ãiwee p'anapipari. Jesús waa bat'ada k'aurepa ichia eperãarãpa p'ek'au k'achia oopata wẽpapiji, mãik'aapa Jesucristo chok'ai p'irabaipiji. Maap'eda ichi ũraa chiwidi k'aurepa Cristo biji tachi ak'ipari waibia, irude ijãapataarã ichita ak'i bamerã mãik'aapa k'aripamerã, oveja ak'iparipa ichi ovejaarã ak'iparik'a.

²¹ It'aa t'ĩmaa bide parã pari mia jara bi: “Ak'õre, ãra pia ak'i bapariiji, pia oopi bik'a oo k'awaa wãdamerã. Tachia mãgã oodai mãik'aapa pi t'ãri o-ĩapidai Jesucristopa k'aripak'ãri. Ak'õre, jirua pi k'ĩra wãree ichita iru bapariit'ee! ¡Amén!”

²² ƒpemaarã, mia k'inia bi parãpa na k'art'a pia leedamerã mãik'aapa aide jara bik'a oodamerã. Na k'art'a mak'iaara teesoo-e bi, ne-inaa waa at'ãri p'ãi paraa perã.

²³ M̄ia parãmaa k'awapi k'inia b̄i tachi ñpema Timoteo uchiaji carceldeepa. Nama mi b̄imãi isapai pacheru pirã, iru ome parã ak'ide wãit'ee.

²⁴ Salude t̄eti parã ak'ipataarãmaa m̄aik'aapa awaraa Cristode ijãapataarãmaa. Italiadepema ijãapataarãpa parãmaa salude tee p̄eiruta.

²⁵ M̄ia it'aa iidi b̄i Tachi Ak'õrepa parã jõmaweda pia ak'i bapariimerã.

Mãgapai paji.

Tachi ak'õre pedee
New Testament in Epena (CO:sja:Epena)

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Epena

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Epena

sja

Colombia

Copyright Information

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Epena

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

1e08d4cb-71aa-5440-b08f-b522fabb6441